

KOMPENDIE TIL FORLØBET "BARNDOM OG UNGDOM"

LITTERATURLÆSNING - NOVELLER

AUGUST 2023, 2D

Kompendiet indeholder:

"Det grimme dyr", folkeeventyr

"De tre veninder", Jesper Vung Sung, 2020

"Alle kan ro", Pia Juul, 2008

Film stills fra "What Maisie knew", 2012

"Fest", Emma Bess, 2018

"Lauge", Julia Butsckow, 2010

"Den blomstrende have", Naja Marie Aidt, 1993

Teori: "komposition" + introduktionstekst til novellen som genre + Analysevejledninger til litterær analyse af noveller, romaner, kortprosa og eventyr. (s.46-53 +79+294-295+298-299). Alle tekster fra Håndbog til dansk, Larsen.2017, Systime.

Forløbsoversigt:

Modul 1: Fortolkningshypoteser - "2 piger- 1 kage"

Modul 2: Eventyr, komposition og den mundtlige fortælling - "Det grimme dyr"

Modul 3: Tomme pladser og intro til novellen som genre "De tre veninder" Jesper Vung Sung

Modul 4: Fortælle teknik "Alle kan ro", Pia Juul + klip fra filmen "What Maisie knew"

Modul 5: Miljø- og personkarakteristik – "Fest", Emma Bess.

Modul 6: Motiv, tema og fremstillingsformer: "Lauge", Julia Butsckow, 2010

Modul 7: Opsamlingsmodul og perspektivering: "Den blomstrende have", Naja Marie Aidt
+ skrivemoduler

Dagens referent: til hvert modul trækkes der to navne fra klassen, som i fællesskab skal skrive et kort referat af dagens novelle og lægge det ind i dokumentet "Læste tekster 2d" i Teams.

Der var engang en mand, som havde tre døtre. Så traf det sig sådan, at manden engang skulle til marked, og han spurgte så da også døtrene om, hvad han kunne give dem i markedsgave.

Ja, den ældste hun ville da så gerne have et guldur og bad faderen om endelig at købe et sådant til hende. Det lovede han.

Den anden datter hun havde altid ønsket sig en guldklæde, og den måtte han da endelige købe til hende. Ja, det mente faderen, blev der vel også råd til.

»Men du, min yngste datter,« sagde han, »har du da slet ikke noget at ønske dig?« – Jo, det havde hun da også, men hun brød sig hverken om guld eller sølv. Hun ville have det kønneste træ, som han fandt på sin vej. – Det syntes nu faderen var et sært ønske, men han lovede da, at også hun skulle få sit ønske opfyldt.

Så rejste manden til marked, og han købte både guldur og guldkæde til de to ældste døtre. Men først da han var på hjemvejen, kom han i tanker om, hvad han havde lovet sin yngste datter. Han så efter hvor han kom frem, om han skulle kunne finde et kønt lille træ til hende. Men alle de træer, han fandt ved vejen, var enten for store, eller også var de slet ikke kønne, og han tænkte ved sig selv, at det blev nok slet ikke så let, som han havde troet, at opfylde datterens underlige ønske.

Men som han nu kørte videre hen ad vejen, så fik han øje på en have ved vejkannten. Den, syntes han, havde han aldrig før set, hvor mange gange han end var kommet den samme vej. Her måtte han da kunne få et rigtig kønt lille træ til datteren, og han stod derfor af vognen og gik derind.

Midt i haven så han et dejligt lille træ, det dejligste han nogensinde havde set for sine øjne. Det rykkede han op, men ligesom han igen ville gå ud af haven, kom der et grimt dyr farende lige imod ham. Et rigtigt grimt dyr var det, det var laddent over hele kroppen og havde syv store horn i panden. Dyret råbte til manden, hvor han turde gå ind i haven og tage det kønneste træ, der var. Ja, manden undskyldte sig da det bedste, han kunne, og sagde, at det var til hans yngste datter og at han gerne ville gøre hende glad.

»Ja,« sagde det grimme dyr, »må jeg få det første levende, der møder dig, når du kommer hjem, så får du tage træet med dig.«

Manden tænkte sig om. Det første, der plejede at møde ham på vejen, når han kom hjem, det var hans gamle hund, som var så gammel, at den kun havde een tand i munden, og han havde længe tænkt på at skille sig af med den. Den mente manden, kunne dyret da gerne få, når han så måtte få træet til sin datter.

Manden drog så afsted med det kønne lille træ og kom lykkelig til sit hjem. Men det første, der her mødte ham, var hans yngste datter. Hun kom løbende imod ham og spurgte, om han så havde den kønneste lille træ, der var at finde, til hende. Jo, det havde han da, og hun blev så hjerteglad over det dejlige træ. De to ældste døtre fik guldur og guldkæde, men han fortalte ikke noget om, hvad der var hændt ham, skønt han var så meget bedrøvet over, at han sådan havde solgt sin yngste datter til det grimme dyr.

Næste aften, da klokken var syv, hørte de nogen buldre på porten. Manden ville gå ud for at se hvem det var, der kom så sent til gårde, og som bankede så stærkt. Men før han så sig for, så var allerede hans yngste datter løbet ud for at tage imod den fremmede. Da hun fik lukket op, så hun det grimme dyr der uden for, og hun blev da ganske forskrækket.

55 »Vil du kysse mig?« spurgte dyret. »Nej, hvor kan jeg kysse dig, du er så grim! sagde den lille pige.

60 »Vil du da sætte dig op på min ryg?« spurgte nu dyret. Nej, det ville hun da heller ikke, men da dyret bad hende så meget derom, så gjorde hun det omsider. Nu løb dyret med hende, alt hvad det kunne, og langt om længe kom de ind i den dejlige have, hvor manden havde taget det kønne træ. Her lå et stort og smukt slot.

65 »Det er mit,« sagde dyret og viste pigen slottet, »og her skal vi bo. – Vil du så kysse mig?« – »Nej, hvor kan jeg kysse dig, du er så grim og har hele syv horn i panden!« svarede hun igen. Så gik dyret bedrøvet sin vej, og hun så det ikke i mange dage.

Nu gik der lang tid, den ene dag gik for hende som den anden, men hun længtes så stærkt efter sine forældre og søskende. Så endelig en dag kom dyret til hende og fortalte, at nu skulle hendes ældste søster giftes.

70 »Ja, hvad kan det nytte, du fortæller mig det, jeg kan jo dog ikke komme hjem!« sagde hun. – »Jo,« sagde dyret, »det kan du vel, når du endelig vil, men du må på ingen måde blive natten over derhjemme, for så bliver det min død.«

75 Det lovede hun da også, og dyret viste hende så et værelse, som var fyldt med de prægtigste klæder, der kunne hun tage, hvad hun ville. Til sidst gav han hende en ring. Når hun lagde den på bordet og ønskede sig hjem, så var hun hjemme i samme øjeblik. Endnu engang formanede dyret hende til endelig ikke at lade sig forlokke til at blive hjemme natten over.

80 Så kom hun da hjem til faders gård, og der var ingen ende på glæden derhjemme over at se hende igen. Især blev da faderen glad over at se hende endnu i live. Alle undredes over de prægtige klæder, hun havde på og spurgte hende ud både om det ene og det andet. De plagede hende især for at blive noget længere hjemme, men det sagde hun, kunne hun ikke. Dog, da det var henimod aften, og det var blevet mørkt, ville de
85 endelig have hende til at blive natten over. Hun var også nær ved at love det, men tænkte i det samme på dyret, og hun lagde ringen på bordet og ønskede sig hjem.

Straks var hun hjemme, og dyret var så glad, som hun aldrig før havde set det.

90 Nogen tid efter kom dyret igen til hende og fortalte, at nu skulle hendes næstældste søster have bryllup. – »Ja, hvad kan det nytte, du siger mig det, jeg kan dog alligevel ikke komme hjem!« sagde hun. – Jo, når hun da endelig ville, så kunne hun jo nok det, sagde dyret, men hun måtte da love, endelig ikke at blive hjemme natten over.

95 Da hun igen kom hjem, blev der jo pany stor glæde over at se hende,

og alle ville de vide, hvordan det grimme dyr var imod hende. Da det blev aften sagde de, at hun da endelige måtte blive lidt længere, for nu havde hun ikke flere søstre, der skulle giftes bort, og så kom hun måske aldrig hjem mere. Hun syntes også, at det var så tungt at drage
100 hjemmefra for bestandig, og så lod hun sig overtale til at blive natten over.

Dag, længe lå hun og kunne ikke sove, for hun tænkte på dyret, der længtes efter hende, og da hun endelig faldt i søvn, da havde hun sådan en streng drøm. Hun drømte at hun gik hjemme i haven og ledte efter
105 dyret, og endelig fandt hun det da også, det lå under en busk og var død. Hun græd og kyssede og klappede det, hvad hun aldrig før havde gjort, men det var og blev dødt.

Da brast hun i gråd og vågnede i det samme. – Straks greb hun ringen, lagde den på bordet og ønskede sig hjem. Da hun igen stod på
110 slottet, råbte hun på dyret både opppe og nede, men det lod sig ikke finde. Så løb hun ned i haven, og der fandt hun det grimme dyr, som lå under en busk og var død. Da græd hun som hun aldrig før havde grædt, og hun kastede sig ned over det, klappede det og kyssede det. Og da kom det igen til live. Det grimme dyr blev til den dejligste prins, hun kunne
115 se for sine øjne. Han fortalte hende, at han var blevet forgjort af en ond trolldheks og kunne ikke frelses, med mindre en ungmø ville holde af ham og kysse ham, så grim som han var.

Da blev de mand og kone og levede i mange år lykkelige og glade på slottet i den dejlige have.

Jesper Wung-Sung

Det gik ned som et isbjerg der kælvende⁽¹⁾, men små chokoladestykker blev bagefter flydende i overfladen som vraggods. Hun forsøgte at arbejde diskret med børsten, mens hun dækkede så godt som muligt med ryggen: Så trak hun forsigtigt ud igen. Vandet blev så blankt at hun kunne spejle sig i det.
 5 Hun så sig længe i spejlet, hoppede tyve gange op og ned, låste op, og gik ind i stuen igen.

Lige ud for hendes plads stod et nyt stort stykke, og hun var lige ved bare at sætte sig på en af de tomme pladser. På toppen af tinden sad et kirsebær fast i flødeskummet. Der sad hun.

10 – Og det går stadig godt på dit gymnasium?

– Ja.

– Det er flot. Har I mange lektier?

– Næ.

– Det er så flot! Det er det virkelig! Mormoren smilede med skoen løftet.

15 – Og har du fundet dig nogle veninder?

– Ja.

– Hvad er de for nogle?

– De hedder Kate, Claudia, og Naomi.

– Hvad er det for et navn?

20 – Hendes far er englænder og hendes mor er fra Jamaica.

– Nå sådan. Det er så flot! Hendes kinder strålede, mens hals- og hageparti arbejdede som på et dyr.

Hun stirrede ned i dugen. Jeg elsker min mormor, sagde hun til sig selv. Jeg elsker min mormor.

25

Hun gik hurtigt hen ad stien, og spejdede samtidig efter et sikkert sted. Da mormoren trykkede hende ind til sig, var det lykkedes hende at beskytte siden. Hun var smart. Med sådan en superhjerne ville de kunne bruge hende hos politiet til at opspore topforbrydere. Hun ville have en mappe og et lille
 30 lækkert sæt. Eller som butiksdetektiv, hun kunne regne ud lige hvor de havde tingene. Undskyld frue, De er arresteret.

De kunne godt sidde oppe i vinduerne og holde øje med hende. Hånden lå forsigtigt i lommen, som var det en fugleunge den beskyttede. Det gjaldt om at være smart, om altid at være smartere end alle de andre.

35

Bag boligblokkene krydsede hun gennem parken for at komme ned mod stationen. Solen skinnede. De tre veninder gik en tur sammen i det gode

(1) kælte: gå i stykker

vejr. Solen skinnede, og de var næsten gennemsigtige som danskvand, citronvand og cola. De gik hånd i hånd. Så var der en mand der havde tre sønner – den ene fladere end den anden. Den yngste var så flad at han kunne slå smut over asfalten i regnvejr. Hans hjerte svulmede som et popcorn, da han så de tre veninder komme gående.

5

Hun fik øje på en person der sad alene i sandkassen ude midt på den store plæne. Det var et barn i en gul flyverdragt. Hun skråede over. Barnet sad og gravede med en pind i sandet, men så så op på hende.

– Jeg hedder Zara med z.

– Det gør jeg også, sagde hun og satte sig på kanten af sandkassen.

10

– Hedder du også Zara med z?

– Nej, med s.

Pigen havde hættten bundet stramt om det runde ansigt. Der sad stykker af grå snot om næsen.

– Hvad laver du, Zara?

15

Hun svarede ikke, men bøjede hovedet og stak i sandet med pinden. Pigen lignede noget der kunne lette lige pludselig, som en astronaut, og forsvinde herfra. Hun havde lyst til at tage pinden og stikke til hende, stikke hul på hende, skære i hende.

– Se her! Hun tog lagkagestykket op af lommen, foldede servietten ud, og satte det på sandkassekanten.

20

– Vil du gerne ha' dét?

Pigen nikkede.

– Så må du først svare rigtigt på denne historie: Der var engang tre veninder. De hed Kate, Claudia, og Naomi – og de ville alle tre gerne giftes med prinsen. Den første var så tynd, at vinden spillede musik på hendes ribben. Den anden var så tynd, at man kunne se igennem hende som et blad. Den tredje var så tynd, at vandet ikke rørte hende når hun badede. Hvem tror du prinsen ville giftes med? Kate, Claudia, eller Naomi?

25

– Kate, svarede pigen.

30

– Nej. Forkert. Men du får en chance mere: Claudia eller Naomi?

– Claudia.

– Nej, også forkert. Men du får en sidste chance ...

– Nao ...

– Naomi? Ja. Nej, det var også forkert. Desværre, sagde hun og fejede lagkagen ned i sandkassen med hånden.

35

Stykket var næsten helt dækket af sand. Det så ud som om pigen skulle til at græde.

– Nej, vent lidt, sagde hun. – Vil du høre en historie til? Det var tre veninder, der var ude og gå en tur i en stor sort skov. Så blev de pludselig taget til fange af en ond heks. Heksen gemte dem i et stort bur, der lå ved siden af hendes hus. Når hun blev sulten, gik hun ud for at mærke om de var blevet tykke nok. Hun mærkede på armene, og på benene, og maven, og halsen.

40

18 Men de tre veninder var stadig lige tynde, og til sidst slap de fri – men alle andre blev spist. Alle de tykke børn blev spist af heksen!

Hun pegede på hende.

– Du blev spist!

5 Hun så på hende med store øjne. Men hun græd ikke.

(Og havet klapper, 2000)

Pia Juul: "Alle kan ro"

Politikens Magasin, 2008

En nyslået student fejrer fødselsdag i en robåd med familiens gamle damer, en dominerende mor og agurkesandwich – og drømmer sig væk med lige dele fascination og angst.

5 »Jeg kan ikke ro«, sagde jeg.

»Alle kan ro«, sagde Kisse køligt, men jeg blev ikke flov. Søen var grå og mat, nede i den anden ende, henne over skråningen med rigmandsvillaerne, var der en lys plet på himlen. Måske var det ved at klare op? Et lille varmt punkt inde i mig drejede en omgang. Jeg smilede til Kisse. Ved 10 siden af hende sad faster Siri. Hun var høj, tynd, benet, håret sølvgråt og kortklippet, næsen kroget, hun smilede til mig. »Jeg har da aldrig set dig ro, Kisse«, sagde hun.

»Jeg overlader gerne årene til jer, hvis det er det, det kommer an på«, sagde onkel Knik.

15 »Det er ikke det, det kommer an på, Knik«, sagde Kisse.

Han trak roligt i årene, og vi gled roligt fremad. Jeg lod en hånd hænge i vandet. Vandet var koldt.

Ingen ville få Kisse at se med årer i hænderne. Men jeg vidste, at hun nok havde roet som barn og ikke ville tøve, hvis der manglede en til at ro 20 nu. Sådan var de alle sammen omkring mig. Selv min mor, men ikke jeg. Jeg kunne ikke ro, og det var min nitten års fødselsdag. Mor vinkede fra en af de andre både. Vi skulle snart lægge til og pakke madkurvene ud.

Jeg elskede at være sammen med dem, så man skal ikke have ondt af mig, 25 fordi min fødselsdag var fuld af gamle damer. Men jeg længtes bort, og bort skulle jeg allerede næste dag. Det gjorde også denne dag på søen særlig. Jeg så på det hele som sidste gang, min mors beskæftighed, hun havde inviteret og arrangeret, hun havde bestemt menuen og havde for resten også lavet al maden, hun havde fundet på det med robådene, de gamle 30 mostre og faste og onkel Knik, nu ville det til at regne, det dryppede, min mor skreg op. Vi lagde ind under piletræerne i kanalen og trak hvidvinen op og rakte glas fra den ene båd til den anden. Det regnede, men her blev vi ikke våde. Siri nynnede, de stemte i, jeg med. En robåd på søen med fire unge hvinende mennesker gled forbi, jeg bøjede mig langt ned for at rode 35 efter noget, pludselig flov over min redningsvest og selskabet, vi sad og sang! Jeg var lige blevet student og havde været med til festerne, det var ikke, fordi jeg var uden for alting. Men jeg var flov over, at det var her, jeg følte mig hjemme, i båden med Kisse og Knik og Siri.

Jeg skulle snart begynde på universitetet. Jeg skulle studere. Min mor 40 var stolt af min fine studentereksamen. Hun havde foreslået, at jeg blev

farmaceut, jeg aner ikke hvorfor, det kendte vi ikke nogen, der var, og det var ikke noget, der interesserede mig. Men hun kunne se det for sig. Tit var det nok, at hun kunne se en sag for sig; det fik den som regel til at blive til noget. Men for en gangs skyld fæstede jeg ikke ubetinget lid til hendes dømmekraft, for jeg kunne ikke selv se noget som helst for mig, og det var nærmest for at afværge farmaceuten, at jeg havde fundet på, at jeg ville studere dramaturgi. »Men hvad er det?« spurgte hun mange gange, og lige gyldigt hvad jeg beskrev, blev hun ikke tilfreds. At det var brødløst gjorde det ikke bedre. Jeg havde jævnlgt været i teateret sammen med hende, siden jeg var lille, men det var ikke noget, vi var særlig optaget af, det var bare noget, vi gjorde, noget der hørte med. Jeg havde ingen hemmelige drømme om at blive skuespiller, så det var ikke en undvigemanøvre i den retning. Det var faktisk, men det var jeg allerede ved at glemme her i robåden, den vuggede så dejlig let, og det første glas hvidvin var allerede tømt, – faktisk havde jeg taget hæftet med de humanistiske fag og slået ned på et tilfældigt. Og jeg skulle ikke læse i København, det havde jeg også stået fast på. At dramaturgi var mærkværdigt, det var én ting, men at jeg nu skulle rejse hjemmefra og betale for et kollegieværelse, når jeg kunne bo hos min mor i Holte og tage S-toget hver dag, det var galimatias, intet mindre. Jeg måtte høre hende jamre i temmelig lang tid, men nu havde hun affundet sig. Det nye spor hed stolthed. Hun pralede med min nyvundne selvstændighed til alle og enhver. At jeg endnu intet selvstændigt havde foretaget mig, det påpegede jeg ikke. Mit værelse i Århus stod allerede klart, vi havde været der og indrettet det, min mor og jeg. Vi havde mødt nogle af dem fra de andre værelser, men jeg havde kun mumlet hej, min mor havde talt med dem, og eftersom jeg havde stået lige ved siden af og lyttet, vidste jeg nu både, hvad de hed, hvad de studerede, og hvor de kom fra. I et par tilfælde også hvad deres forældre lavede. De vidste kun det om mig, som min mor havde fortalt dem.

Min mor syntes, det var rasende interessant at møde dem. Jeg glædede mig til at se dem igen og til, at de måske fik øje på mig.

Kisse og Knik fortalte i fællesskab en historie fra deres grønne ungdom. Nitten år havde de faktisk været, da de mødte hinanden, det var nu langt mere end en menneskealder siden, men de bedyrede, og snart lød der lignende forsikringer fra de andre både, at de ikke følte sig spor gamle, de følte sig bare som dem, de altid havde været, og her lo de og slog smut med øjnene efter hinanden, Kisse og Knik, og de skænkede mere vin, og jeg fik også, og jeg elskede dem alle sammen og var sulten og tænkte på togturen i morgen, på livet foran mig især, alt det der skulle ske. Jeg kunne næsten ikke få vejret for glæde og spænding.

»Og her kommer solen, som på bestilling!« råbte min mors søster og begyndte at skubbe båden ud fra bredden med en åre. »Lad os komme over og pakke maden ud«.

Der var tæpper med voksdug på den ene side, et flag der blev stukket i jorden, puder, en klapstol til Knik der ikke brød sig om at komme for langt ned, stofservietter og mors picnictallerkner. Meget mad, især kyllingelår og agurkesandwicher, for det var min livret. Der blev jublet, da den sidste
5 kurv blev åbnet. Lagkager, termokaffe. Jeg lagde mig ned og lod solen skinne på min næse. Det var lidt varmt igen. Jeg kunne høre vandet klukke og min mor kommandere med sin glade stemme. Hvis hun havde nitten lys med ... ville jeg så nægte? Men hun havde vel ikke nitten lys med til at tænde i det fri? Og hvorfor kunne jeg ikke ro? Det gav jo ikke mening.
10 Hvorfor havde al den spejderånd aldrig smittet af på mig? Hvorfor kunne jeg ikke stege kyllingelår? Nu var det for sent, nu skulle jeg hjemmefra. Hvad kunne jeg? Ingenting. Hvad ville jeg? Heller ingenting. Jo: væk. Det var da noget. Jeg prøvede at se for mig, at jeg ankom til bygningen, gik ned ad gangen og fandt min dør. Jeg kunne nemt se værelset for mig, men ikke
15 så nemt at jeg var der, alene. Hvad skulle jeg lave, når jeg var der? Lave lektier. Det hed det vel ikke på universitetet. Jeg skulle studere. Ville jeg så sidde ved bordet eller ligge og læse på sengen? Hvorfor var det svært at forestille sig, når jeg lige havde læst til 117 eksamener, liggende, siddende, i græsset, på stole og i sengen, alt muligt, i stilhed, i S-toget, foran fjernsynet, med radioen skruet højt op. Nu sang de fødselsdagssang. Jeg holdt øjnene lukket i og smilede. Aldrig før havde jeg været fløv over dem. Jeg håbede ikke, der var nogen i nærheden. Jeg elskede dem jo, jeg ville gerne høre deres historier, jeg ønskede tit, jeg selv var født, da de blev født, jeg følte mig malplaceret alle andre steder. Men nu følte jeg mig også malplaceret her og kunne ikke se mig placeret i mit nye liv.
25

Jeg satte mig op med åbne øjne.

»Og vi glæder os til at høre om dit nye liv i det mørke Jylland!« sagde Siri og løftede sit glas. »Vi ønsker dig et godt studenterliv!« sagde Kisse. Hun kneb øjnene sammen. »Skal vi ikke lære dig at ro?« spurgte hun.
30

Da min mor og jeg kom hjem om aftenen, var det helt galt. Jeg sagde ikke noget om det til hende, men gik tidligt i seng uden at gå i seng. Jeg stod på mit værelse ovenpå og så ned i haven. Kastanjetræet min far havde plantet, da jeg var lille. Jeg havde elsket at sidde på gulvet, når det begyndte at
35 blive mørkt og kigge ud på træerne, der blev sorte mod den grå himmel. Det skulle jeg nu aldrig mere. Jeg var grådkvalt og havde lyst til at sparke mig selv af samme grund. Der var intet at begræde, men alt at glæde sig over. Jeg havde ikke lært at ro. De havde prøvet, men jeg kunne ikke ramme vandet. Det forekom mig at være det mest vanvittige, det pinligste jeg
40 havde gjort i mit liv. Siri havde siddet på toften og dirigeret, og hele det aldrende fødselsdagsselskab var kommet med tilråb. Det ser så let ud, når andre ror. »Jeg har ingen armkræfter« ... mumlede jeg. »Det er teknikken, det kommer an på!« lød det. Og så kunne jeg ikke ramme vandet! At dét skulle være svært, kunne jeg simpelt hen ikke forstå.

Nu var jeg også ved at græde over dét, her ved vinduet. At jeg ikke havde kunnet klare alle de blikke og alle de tilråb. For at slippe ud af kniben havde jeg holdt mig munter og sagt ting, de lo ad, og så havde jeg opgivet og var kravlet i land. Men nu så jeg, at det virkelig ikke var morsomt. Det var afslutningen på min barndom, på min fødselsdag, og i morgen begyndte det nye liv. Jeg havde glædet mig over afrundingen og lyset forude, nu havde roningen forplumret det. 5

Men det skulle blive værre. Da jeg stod op næste morgen, havde min mor tænkt over det. »Det er tosset, du tager S-toget ind. Jeg kører dig til Hovedbanen, så kan vi også sige rigtigt farvel ved toget«, sagde hun. 10

»Jamen, jeg har jo næsten ingen bagage!« sagde jeg, fuld af bange anelser. Det var ikke sådan, turen skulle begynde, jeg havde gennemtænkt hvert punkt af den tur mange gange, og jeg skulle selv tage af sted fra huset. Det var vigtigt, men jeg havde ikke sagt til min mor, at det var vigtigt.

Jeg sagde det heller ikke nu. Klumpen i min hals var ikke forsvundet, blot vokset til dobbelt størrelse i nattens løb, og i bilen sagde jeg ikke en lyd, sad bare og sank og sank. 15

Selvom jeg formodentlig det meste af mit liv havde været et fjælsomt og nemt barn, havde jeg aldrig set mig selv som et resigneret offerlam, men sådan ser jeg det nu. Jeg vidste den dag, at det hele var forbi, før det var begyndt. Det var jo ikke sandt, men den mislykkede ro-lektion havde slukket min glød. Nu fulgte jeg bare min mor. Hun fandt perronnummeret, hun havde sågar billetten, som hun først gav mig, da hun havde fundet kupeen, jeg skulle sidde i. Hun tjekkede pladsreservationen, der stod København-Århus, den var god nok. Der var tid nok, men det gjorde mig ekstra nervøs, at hun fulgte med helt ind i toget, det var, som om det, der skulle være endt dagen før, nu aldrig ville få ende. »Og du får roligt selskab«, sagde hun og nikkede ind bag mig, hvor der kun sad en ældre dame. Hun halvsov allerede. Jeg kyssede min mor og vendte mig og gik ind. Lagde min taske op i nettet, hængte min anorak på knagen. Nu ikke længere søvngængeragtigt, på vagt. Min mor stod på perronen. Jeg trak vinduet ned. »Huskede du madpakken?« sagde hun. Hun havde selv lagt den i tasken. Jeg stillede mig, så jeg fyldte mest muligt, men hun opdagede det alligevel. Med så dæmpet stemme, hun kunne præstere, så jeg samtidig kunne høre det, nikkede hun mod damen bag mig. »Er der noget i vejen?« sagde hun. »Sover hun, eller hvad er det?« 25 30 35

I det øjeblik, jeg havde fået øje på damen, havde jeg vidst det. Og tro mig, jeg var en helt normal ung pige med en splinterny studenterhue, men jeg jublede indvendig, da jeg så det. Hun sad let lænet mod vindueskrogen med halvlukkede øjne. Da jeg stillede mig ved vinduet, havde jeg strejft hendes knæ, og jeg havde ikke spor erfaring med de dele, men jeg vidste det alligevel, at hun var død. Og den viden gjorde mig lykkelig. Jeg blev 40

ikke bange, ikke skræmt, bare lykkelig over at dette blev den første oplevelse i mit nye liv.

Et svagt øjeblik overvejede jeg at overgive den døde til min nysgerrige mor. Men så lød fløjten.

5 Jeg rystede på hovedet, vinkede og råbte farvel, skubbede vinduet op, dumpede ned på min plads og så nysgerrigt på damen.

Forslag til arbejde med teksten

Tekstens fortælleforhold

- Hvilken fortællertype fortæller historien?
- Hvordan er fortællingens komposition?
- Hvad er fortællingens plotting – hvad gør at man fra begyndelsen får lyst til at læse hele historien?
- Hvilken situation befinder hovedpersonen sig i? Hvilke overvejelser giver denne situation anledning til?
- Hvordan skal man forstå slutningen?

Film stills fra filmen "What Maisie knew", 2012

EMMA BESS

MØDRE DØTRE SØSTRE

NOVELLER
ROSINANTE

EMMA BESS

MØDRE DØTRE SØSTRE

Ude i haven smutter de andres stemmer rundt mellem mundene, ørerne, et fnis, en piben, en gurglen, luften i haven er glat, jeg glider modstandsøst ind i den. Jeg står ved bordet igen, og ingen undrer sig.

Otte noveller om de stærke bånd og skiftende følelser i familier. Bevægelsen mellem intimitet og pludselig afstand. Om længslen efter at komme helt ind til dem, man elsker.

9 788763 955648 >

Fest

Der er otte skridt fra den ene ende af gangen til den anden. Lyset i mors håndspejl flimrer over min næse og mine kinder, jeg mærker det op i øjnene, jeg går med spejlet under næsen, holder det i højre hånd og kigger lige ned i det, på loftsbrædderne dernede, jeg svæver, nej, jeg går, men let, så let; jeg går de otte skridt hen over loftet og kommer til døren ind til mors og fars soveværelse for enden af gangen. Døren er åben. En hvid, tom åbning. Der er et brus af vand langt væk fra.

Som om verden kun var de to ting, lys og vand, lys eller vand.

Jeg må løfte hvert ben højt for at komme ind ad døren, for åbningen når ikke hele vejen ned til loftet. Der er et stykke væg imellem. Halvvejs inde bliver det svært at holde balancen, det bliver svært at modstå fristelsen til at kigge ud ad spejlet for at genvinde proportionssansen, jeg griber fat i spejlet med begge hænder, kommer ind i soveværelset og går frem og tilbage over det hvide underlag. Fra vinduet siver havens hede lys gennem de gule gardiner. At kigge på rummet i spejlet føles som at lukke øjnene, og det føles som at drømme klart; den slags drøm-

me hvor vi aldrig mister fornemmelsen for udgangen, hvor der er et eller andet sted i rummet kan opstå en port eller et hul.

Så kalder Nelli fra badeværelset, jeg går baglæns hen mod hendes stemme, løfter først det ene og så det andet ben højt gennem en dør og så en til, træder ind på det lyseblå loft, skinnende glat af fugt, spejlet mellem mine fingre dugger til som en vandpyt hvor man ser en sky, og jeg er lige ved at falde igen. Et stærkt sug igennem min brystkasse, ned i benene, Nelli river spejlet ud af min hånd, og jeg ser direkte ind i hendes øjne, de er enorme, forskrækkede, i et par sekunder ser de ud til at udvide sig, pupillerne vokser sig mørke og store, de blå irisringe pulserer blødt, spreder sig udad som bølgende ringe i det hvide rundtom, men så bliver de almindelige igen.

»Jeg skal bruge det der,« siger Nelli og lægger det lille spejl fra sig ved siden af vasken – nu er her to spejle, det lille, som ligger ved siden af Nellis hånd og præsenterer mig for undersiden af det skinnende kobberarmatur over vasken, og et kæmpestort væg-til-væg-spejl bag Nelli, som hun nu, idet hun vender sig væk fra mig, begynder at tørre af med et håndklæde.

Jeg sætter mig yderst på kanten af badekarret og ser Nellis spidse ansigt komme til syne mens hun tørrer. Hendes fine mund. Hendes hår der er tungt og vådt og klæber til hendes kinder.

Nelli tager det lille håndspejl og holder det op bag sit

hoved, hun tripper lidt fra side til side for at finde den rette vinkel, så finder hun den og kan studere bagsiden af sig selv. Hun puffer op i håret med fingerspidserne, hun stukker hånden ned i en åben dåse hårcreme på bordet, nulrer totterne i nakken, krammer op i det igen og står stille og kigger med rynkede øjenbryn.

Duggen forsvinder lige så langsomt fra luften og overfladerne i rummet, udenfor kværner græsslåmaskinerne.

»Det sidder helt fint,« siger jeg.

»Humm,« siger Nelli.

Hun har allerede været i bad en gang tidligere i dag, da kom hun ud fra badeværelset med håret sat op i to stramme knuder på hver side af hovedet. Jeg havde aldrig set hende med den frisure før, den fik hende til at ligne en af de gamle dukker der sidder i en kasse nede i kælder. Deres ansigter er lavet af porcelæn, de har hvide broderede kraver på kjolerne og pufærmer, lange, stikkende øjenvipper af hestehår, deres øjenlåg glider ned når man tager dem op og holder dem ind til sig, af en eller anden grund dufter de af appelsiner.

De minder os om slægten og om uendelige variationer af den samme fortælling om vinter og snestøvler og én appelsin der deles mellem mange børns rødmossede hænder.

»Så hold dog op,« siger Nelli helt roligt og befalende.

Hun skyller hænderne og begynder at lægge mascara. Jeg banker mine hæle rytmisk ind i badekarret.

»Med hvad?«

Nelli hiver langt ned i huden under sit ene øje så jeg kan se at det ligner en lille farveløs drue, og læner sig ind over marmorbordpladen.

»Stop nu bare.«

Nelli skruer mascarabørsten ned i beholderen igen og smider den fra sig, hun er hurtig, med ét er hun væk. Jeg rejser mig og går hen til vasken, finder en lille klud på hylden under bordet og begynder at skrubbe mit ansigt med sæbe fra en blok der har et påklisteret billede af en timianbusk. Bagefter løber jeg ud og ser Nelli på solsengen. Varmen tørrer hurtigt mine kinder, panden, øjne og læber. Stramt og friskt og svedigt snart igen, på tørresno-
ren hænger vores lagner lige ned, lyset kastes blåt og hvidt af dem, som kaskader af klart vand, det er hede-
bølge, der er sol overalt, overalt herude.

Nelli under de violette blomster. Hun læser i sit Vi Unge-
blad og skjuler nogle af forsidehistorierne med sin ene hånd da jeg lægger mig på solsengen ved siden af. De evindelige Vi Unge-blade, jeg må ikke se hvad der står, jeg må ikke engang røre ved bladene, hun har tre forskel-
lige, hun sover med dem stukket ned mellem sengekanten og væggen ved siden af sin hovedpude, og om dagen bærer hun dem rundt i en lille taske. Og selvom jeg godt ved at der ikke står noget vigtigt i de blade, gør al den mystik dem vigtige, og hver gang hun stikker bladene ned i sin taske, længes jeg.

Det er ferie og pludselig sommer for alvor, alle nor-

male rytmer er blevet opløst og erstattet af mors og fars insisteren – en dump insisteren der bedst kan sammen-
lignes med smerten fra et sår (ikke et alvorligt sår, et ubetydeligt sår) et sted på kroppen der ligger langt væk fra hovedet og tankerne, en af tæerne for eksempel, en træet, let dunkende og knap registrerbar insisteren; på af-
slapning, frihed og medborgerskab.

Det er alle tre ord de faktisk har brugt inden for den seneste uge i forbindelse med deres præsentation af hvad disse dage, vores opsparede, vidtstrakte, uendelige dage, skal fyldes ud med, medborgerskabet indebærer at Nelli og jeg selv må bestemme hvor vi vil lave ingen-
ting.

Nelli vælger.

»Førstevalget,« råber hun og kaster sig mod solsengen tættest på naboens hæk, jeg går ind på mit værelse for at beslutte mig for en bikini, tager i sidste øjeblik en af fars gamle T-shirts udover.

Senere spiser vi aftensmad i haven. Vi spiser brød, vi tager hver især det pålæg og tilbehør vi har lyst til, med ud. Vi læser mens vi spiser og går til og fra, aftenen er lang og ligner i begyndelsen morgen og middag lige så meget, solen står i hårde stråler ned fra himlen rundt om parasol-
len over os, far har bar overkrop, svedperler langs krave-
benene, hans skuldre er dækket af fregner.

Mors hænder er hvide. Hun holder fast i mælkekarto-
nen og hælder, sætter den fra sig, hun ser på sit armbåndsur

og sidder lige op og ned på stolen. Hun råber over skulderen:

»Skærer du noget mere brød, Cornelia.«

Uden at få svar. Mor og far ser hinanden ind i øjnene i et par sekunder, mine fingre sætter svedige mærker på havebordets tørre træ.

Jeg ser ind gennem vores hus, de gule lakerede gulve, de brune døre, skyggerne og stilheden mellem dem. Gen-nem den åbne stuedør kan jeg se ind i gangen. Nellis skikkelse stryger hurtigt forbi, hendes tynde ben er stok-ke af træ i de lyse shorts, skoene klikker over gulvet, det er hendes smukkeste sko, de er flødefarvede og har en lille hæl, og hun er begyndt at tage dem på om aftenen herhjemme, tilsyneladende helt uden grund; hun går forbi, og jeg kan se den lille bitte rude i entrédøren.

»Far,« siger jeg. »Der er nogen.«

Jeg har fået øje på et hoved i ruden.

»Hvad?«

Jeg kan ikke se om det bevæger sig hen mod eller væk fra døren, eller om det står stille. Far stopper med at blad-re gennem Ejendomsavisen. Han ser ind i huset ligesom mig, han misser med øjnene og prøver at skille lys fra skygge derinde. Han rejser sig og retter på bæltet i sine shorts.

— »Det er nok ikke noget,« siger mor.

Far bevæger sig hen over terrassefliserne, og Nelli er kommet herud, de strejfer hinanden ved albuerne, »tag noget mere brød med ud,« råber mor, og Nelli glider ned

på stolen over for mig mens far forsvinder ud af syne. Hun stiller en kande med æblejuice på bordet, der er is-terninger i, de knager og sprækker. Hun har skiftet til en stribet top. Den er rød og hvid som et stort bolsje, hun har trukket den så langt ned at man kan se kanten af bh'en stikke frem i udskæringen. Over Nelli og mor hæn-ger et hav af små hårde blomster, blommetræet er vokset ned gennem pergolaens flettede piletæg. Det er far der har flettet hver enkelt centimeter af taget med sine fregnede hænder og placeret det i en vinkel så det nøjagtigt skær-mer solsengene på terrassen mod naboens førstesalsvin-duer. Det er også ham der med små pinde- og snorean-ordninger har dirigeret træets grene over og ned igennem pergolaens tag, dejligt ser det ud, blomstene bliver plud-seligt modne hvert år omkring midsommer, afhængigt af vinteren og foråret, frostgrader, nedbør, de modner med en sådan fart at de rådner i løbet af en eftermiddag hvis de får lov at blive hængende, så klipper far dem af, for-sigtigt en for en, og lægger dem i køleskabet. Men ganske få dage efter er blomstene alligevel brune og smattede, lige meget hvor hurtigt vi spiser, kan vi ikke nå at sætte blomstene til livs.

Nelli hælder juice op og rykker sin stol længere bagud, væk fra parasollen og pergolaens skygge, helt ud i det blændende lys.

»Du bliver forbrændt,« siger mor.

Hun rækker hen og hiver i kanten af Nellis top, hiver stoffet længere op over Nellis bryst, Nelli verfer hendes

arm væk og trækker toppen ned igen. Nellis brystkasse er fyldt med små røde knopper. Hun drikker, det rykker i huden under hendes hage ved hver slurk, hun vender ansigtet op i solen og smiler, lyset skærer en linje over hendes kinder, »du er selv ude om det,« siger jeg. Hun vender sit hoved mod mig, så nedad, smiler sit smil ned i glasset. Hun vipper frem og tilbage i stolen, kører tåspidserne rundt i jorden mellem terrassefliserne, skødesløst og livligt, sitrende af energi som om hun bliver mere og mere ladt op for hvert minut hun sidder der med ansigtet op mod himlen. Hun knejser med nakken, skuldrene skarpe, nøgne. Lidt efter kommer far tilbage, vi rykker alle lidt på os, Nelli trækker sin stol ind i skyggerne igen, far sætter kurven med brød midt på bordet.

»Hvad da?« siger mor.

Nelli tager fat om kniven og begynder at smøre en skive af brødet.

»Ikke noget,« siger far. »Det var ikke en vi kender.«

Han ser på Nelli og kniber øjnene sammen, hun lægger hovedet på skrå og kigger ned på sin kniv. Smørret smelter under metallet. Far hælder øl op i et glas, det klukker og skummer, Nelli rækker sit eget glas hen til ham.

»Det var en på Nellis alder,« siger han og holder fast med sin egen hånd om hendes glas, under hendes hånd, han hælder resten af øllet i og slipper mens hun trækker, det er lige ved at skulpe over for hende.

»Han gik med det samme, han ville ikke ind,« siger far. Han finder avisen frem igen, mor drikker en stor slurk

af den gyldne juice, hun får våde håndflader af duggen på glasset, jeg løfter et stykke brød op og studerer det minutløst, det har små hvide gryn langs skorpen, »det er bare mel,« hvisker far der har set hvad jeg ser på, og han rører blidt ved min skulder, mor tørrer sine hænder af i sine lår.

»Far, sig nu hvad han ville,« siger jeg.

Min stemme lyder fortvivlet. Jeg føler mig som en boble der stiger op gennem en klump mudder.

»Tænk ikke mere på det, jeg ved det jo ikke,« siger far. »Jeg sværger.«

Så kan han ikke lade være med at smile over hvor små mine hænder er i forhold til hans. Mor folder sine solbriller ud og lader sit ansigt glide ind bag deres sorte glas, der har form som to spidse blade.

Nelli sukker højt. Hun gnider sig i panden med to fingre.

»Nå, men der er fest ude hos Vicki senere,« siger hun.

»Kan I køre mig?«

»Og det spørger du først om nu?« siger mor.

Hun tager solbrillerne af igen.

»I skal jo ingen steder.«

»Det kan du da ikke vide.«

»Kan Mads køre med?«

»Hvem er Mads?« siger far.

»Ham der lige kom. Han går i niende.«

Nelli ser direkte på mor. Nellis øjne er fulde af foragt og triumf. Sent i aften, ja, tænker jeg. Sent i aften når

19

solen er gået ned, skal mor køre dem ud til festen. Det kan jeg pludselig mærke, det kommer til at ske. Og jeg kommer til at få et glimt af ham igen og genkende hans hoved fra det i ruden lige før. Så kører de langs markerne med heste i mørke, og ude ved festen styrter de ind i gruppen af folk foran villaen, og Nelli siger ikke farvel til mor før hun vender sig ind mod ham og de andre, og mens mor kører hjem gennem forstæderne, putter far mig og trøster mig fordi jeg græder, fordi jeg er bange for hvad der skal ske med Nelli til festen. Jeg vil sige til far at jeg græder fordi jeg er bange for mørket, tænker jeg. Men så falder jeg i søvn, og det er lykkeligt for jeg nåede at få et glimt af ham. Jeg vidste det var ham, selvom jeg aldrig havde set ham tæt på før. Jeg vidste det. Ja.

Jeg rejser mig og kommer til at slå lårene ind i bordkanten. Det gør ondt, nu får jeg et blåt mærke. Mine ben ryster. Min mund smager surt, der er en masse spyt der lige pludselig er kommet frem i den. Mit hoved føles helt tomt. Luften snurrer om mig, jeg går ind ad hoveddøren, over de rene gulve, stuen, gangen, badeværelset. Jeg låser døren og spytter ned i vasken. Jeg ser mig i spejlet og spytter igen. Jeg låner mig ind over vasken og lægger armen mod det kolde spejl, lægger ansigtet mod underarmen. Jeg kan mærke mine øjenvipper i huden, det er som om jeg kan se med lukkede øjne, og ikke bare med øjnene, men også med mine hænder, mine arme, min pande og mine ben. Og mange flere steder. Som om der sad skjulte øjne alle de steder på mig.

Jeg tænder for hanen og stikker hånden ind i vandet. Så presser jeg den ned i mine underbukser og føler med pegefingeren indad i det varme område, rundt i alle de små folder, jeg trykker med fingerspidsen på den glatte hud, kødet nedenunder giver efter som en pude. På Nelli's hud vokser der lyse hår. Også i skridtet. Når hun ligger udstrakt på solsengen, kan de skimtes i solen. Jeg lukker for vandet og bukker mig ned, dækker mit ansigt med min håndflade, den lugter koldt og surt, jeg stikker hånden ned igen, rører hårdere og hårdere med fingerspidsen indtil det er lige ved at gøre ondt. Jeg forestiller mig det. Først forestiller jeg mig solen fordi det er den der har magten over Nelli nu; fordi fra nu af er alt tydeligt for hende, som om hele hende selv var i lyset, og der slet ikke var noget der kunne gemme sig. Fra nu af ved hun præcis hvad hun skal gøre, og hun er sikker på hvad det ene og det andet er.

Bliv ved at have et stille ansigt, tænker jeg. Mit ansigt må ikke vise noget, jeg tænker på det som om dets næste trækning blev overvåget af et webcam eller et andet slags skjult, kunstigt øje. Derfor har jeg et ansigt der er stille som et fotografi, mens jeg forestiller mig at solen er en flad skive, og jeg selv er større, større endnu, større end de største planeter og stjerner. Det er som om det allerfjerneste i universet er lige så ømt og spændt som mig, på den måde er det alligevel tæt på – og jeg er dobbelt så stor som solen nu, jeg sidder overskrævs på den, kører den frem og tilbage mellem mine skamlæber. Men nu

skinner solen stærkt derude hvor vores by stopper, og hun begynder at cykle derudad, hun kan slet ikke vente til det bliver aften, hun må hen til ham nu, lige nu, fordi det skinner så meget derude, ved hun at det er der han gik hen efter at han havde været hos os - og så er hun der. Først cykler hun bare forbi ham for at tirre ham. Skulle du ikke spise aftensmad? råber han. Skulle du ikke? råber hun over skulderen, meget kækt, men så standser hun op og smider cyklen fra sig. Hun går tilbage. Hun hiver sin top ned over hofterne, tager fat om ham, hårdt, med et stramt greb om hans kolde håndled. Han virker så overrasket, glider ned på knæ og trækker hende med sig. Så begynder hans hænder at fare over hendes skuldre og hals, nedad mod hendes nøgne bryster. Han trykker ansigtet mod hendes bryster, tager hendes ene brystvorte ind mellem sine læber. Hun kan mærke sit hjerte, tungt og roligt derinde, pulsen ned i anklerne. Han ser op på hende for at bede om lov. Hun nikker, tager om lidt af sit hår, pjuksker det ind foran øret, vil ikke have han skal opdage at hendes ene øre stritter en smule i forhold til det andet. Hun ser ham ind i øjnene. De er lysebrune, eller lidt gyldne? Hun lægger sig på ryggen, armene op over hovedet. Hun skubber hofterne op mod ham, snor sig lidt foran ham, ryster hovedet og griner ned i græsset. Kom nu, siger hun. Han lyner sine bukser op og vrider dem ned over ballerne. Presser sig ind i hende. Det gør slet ikke ondt. Men hun kan ikke sige noget, hun kan kun trække vejret helt roligt. Han bevæger sig inden i

hende mens han kysser og slikker på hendes brystvorter, han stønner. Han kigger op i hendes øjne, og hun kan ikke forstå at der er et par andre øjne så tæt på hendes. Det er som om de kigger på hinanden uafhængigt af deres kroppe bevægelse. Hans øjne står stille foran hendes. Jeg er også stadig helt ubevægelig, bortset fra min hånd, men så ser jeg inde i spejlet at min tunge kommer ud af min mund, som ud af en maske.

Ude i haven smutter de andres stemmer rundt mellem mundene, ørerne, et fnis, en piben, en gurglen, luften i haven er glat, jeg glider modstandsløst ind i den. Jeg står ved bordet igen, og ingen undrer sig.

»Tilde,« siger far. »Du skal ikke være bange.«

»Jeg har ondt i øjnene.«

Jeg lukker dem.

»Hold op med at skabe dig,« siger mor.

Hun rejser sig. Hun går hen mod vasketøjet, det er blevet tørt og knitrer i den lette vind. Mor har blå shorts på og korte, stærke ben, hun er bred og muskuløs over lænderne. Hendes omrids er skarpt imod de duvende lagner. Jeg ser hen på Nelli og lige ind i de stærke reflekser som talerkenen, glassene og bestikket foran hende kaster imod mig. Hun trækker på skulderen og piller ved kanten af nutellaetiketten. Hun drikker af øllet. Med ét smækker hun sit glas ned i bordet og skubber stolen ud bag sig, øllet er gult og rundt i glasset, det vipper som et balancebræt der nede, og hun går meget hurtigt væk over græsplænen.

»Tager du lige tallerkenen med dig?« råber mor hende fra tørresnoren, men Nelli vender ikke om. På gulvet på mit værelse ligger hendes krøllejern, jeg bliver pludselig bange for at jeg glemte at slukke, at det har brændt mærker i gulvplankerne, i morges lavede jeg nogle slappe slangetrøller i mit hår og redte dem ud igen med det samme for at ingen skulle se at jeg havde troet det kunne lade sig gøre. At have krøller, at snurre rundt, at skinne langt og sjovt.

»Hun skulle slet ikke drikke øl,« siger jeg.

»Om et par år må du også,« siger far.

Jeg trækker benene op til mig, holder om dem, hviler min hage mod mine knæ. Herfra kan jeg se de gule rapsmarker, de ser næsten lysegrønne ud under den grå himmel. Varmen strir over markerne og tæt på, alt for tæt, horisonten.

Jeg tager min tallerken, mit glas og bestik og går ind. Nelli og jeg er uforståelige for mor og far. Det er det smukkeste og mest fredfyldte. Jeg går gennem det lydløse hus, jeg ser ind på Nellis værelse, men jeg kan ikke se hende, der er mørkt og lummet derinde, rullegardinene er trukket ned, jeg kan bare svagt skelne dynen i mørket, kroppens kanter under den.

Hjem

I mørket kan Mia ikke se Majas navn på dørtелефonen, men hendes fingre ved hvor det er. Hun trykker knappen i bund. Højtaleren knirer, så kan hun høre Maja.

»To sekunder.«

Mia gnider hænderne mod hinanden. Inden i vanterne, bløde kolde fingre. Overhende damper det ud ad et køkkenvindue, og dampen krystalliserer i luften. Nøgtepælen for enden af gaden skinner med et blågrønt lys. Så går døren op, og Maja kommer ud. Hun har røde kinder, hun lugter af pulverkaffe ud af munden. De løber. Mia løber bag Maja i fortovets smalle fure af stampet sne, hun ser på det lille sportsnet med håndklæderne der hopper op og ned på Majas ryg, hun ser at Maja har de grå benvarmere med mørkegrønne pomponer på som de købte da de var i Magasin sammen sidste onsdag.

»De sidder godt,« råber Mia.

»De er lidt fine, ikke?«

Da de kommer ind i skoven, forsvinder gadernes lave raslen af biler og klaprende sko. Der er kun deres vejrytning og slagene fra deres skridt ned i den froste skovbund. Maja løber flere gange om ugen, ofte uden

1. Julia Butschkow: Lauge

Julia Butschkow er dansk forfatter, født 1978.

Novellen "Lauge" er udgivet i novellesamlingen *Der er ingen bjerge i Danmark* (2011)

1 Lauge har sin fars orange og blåstribede skjorte på, den er krøllet, går næsten helt ned til hans knæ. På hans fødder sidder de sorte sko faren havde på da han blev gift med Lauges mor. På næsen har Lauge en rød, rund plasticnæse som er købt i Fætter BR.

5 Før de tog af sted i morges, malede faren to sorte kryds om Lauges øjne, så han kom til at ligne en af klovnene i Cirkus Benneweis.

Faren brugte en sort tusch, de havde ikke andet.

- Hvornår går stregerne væk? spurgte Lauge.

- I løbet af et par dage, svarede faren.

10 I gymnastiksalen, ved siden af Lauges far, står en tyk drengs mor. Hun har gult, krøllet hår og spænder med kunstige blomster i håret. Hendes bryster er så store, at det ser ud som om de er lige ved at falde ud af hendes kjole. Hendes øjenlåg er malet lyseblå, og hendes grønne øjne hviler hele tiden på Lauges far der i dag har sat sit hår med brylcreme og har sin gamle bikerjakke på. Damens tænder er for store, hun griner højt, med åben mund, hver eneste gang Lauges far siger noget. Også selvom det ikke er sjovt.

15 I et kort øjeblik tager damen øjnene fra faren og ser ned på Lauge.

Ned på de for store sko og den for lange skjorte. Hun griner. Højt og alt for længe. Og hun lægger sin hånd på farens arm. Hun peger ned på skoene og ler.

- Han ligner en rigtig klovn, siger hun.

- Han er den fødte klovn, siger faren.

20 Damen ler. Faren bøjer sig ned og trækker lidt ud i den røde næse så elastikken spændes. Han slipper den igen med et lille smæld mod Lauges kinder. Og ler.

- Du er lidt for alvorlig, Mester, siger han.

- Når man er en klovn, skal man grine, siger damen.

Damens tykke dreng griner også nu. Han er klædt ud som Spiderman.

25 Lauge føler at alle i gymnastiksalen vender sig om mod ham og stirrer på ham. På de store sko og skjorten. Den runde, alt for røde næse midt i hans blege ansigt. Han vil hjem. Men siger ikke noget til sin far. Han bider kindtænderne sammen og tvinger sine mundvige opad.

30 Pludselig er det blevet Lauges tur til at slå på den store tønde der er hængt op midt i salen, han har knap lagt mærke til at han har stået i kø. Nu rækker en kraftig, rødhåret mand, der er klædt ud som fodboldommer, ham et baseballbat og råber:

- Så er det klovnenes tur!

35 Lauge føler at alle omkring ham er holdt op med at trække vejret, de ser på ham, uden at sige noget, ligesom i Benneweis, når arenaen kun er oplyst af en enkelt spot. Der bliver trommet lavmælt fra balkonen, mørket lugter af savsmuld, og midt på scenen står artisten, klar til at udføre sin særlige kunst.

Lauge står med det tunge baseballbat i hånden. Han sveder. Mærker, hvordan publikum venter

1 på ham. Venter på at han skal gøre noget sjovt, eller noget idiotisk. Noget de kan grine ad. Råbe, pifte, pege fingre ad.

Lauge har lyst til at løbe sin vej. Ud af salen. Ud af den store gule bygning. Ud på vejen, gennem byen. Ud på motorvejen. Løbe, spurte. Hele vejen gennem Danmark, over grænsen, gennem Rusland, helt til Japan. Løbe indtil verdens ende. Og først stoppe dér ved afgrunden: kaste sig ud i himmelrummet.

Falde eller svæve - ud i ingenting.

Baseballbattet bliver tungere og tungere for hvert øjeblik der går. Lauge sveder nu så meget at den lange skjorte klæber til hans hud. Han trækker vejret lydløst. Hvis han ikke rammer, hvis battet glider ud af hans hænder før han slår på tønden, er det ude med ham.

Når han skal starte i skole, vil han komme til at sidde på en stol ved et bord, bagerst i klassen. De andre elever vil vende sig om og se ned på ham og grine. Selv lærerne vil komme til at le. Alle vil lægge mærke til det: den røde næse der er groet fast til kraniet, ligesom Pinocchios næse. Han vil altid skulle have den på, selv om natten. Selv når han bliver stor. Hvis han ikke rammer tønden nu, vil han aldrig være andet end klovn.

Indimellem bryder faren tavsheden i salen ved at pifte og klappe.

- Kom så, Mester Jakel, råber han.

Lauge kan også høre damens høje latter et sted i salen.

Af en eller anden grund kan han ikke bevæge sig, det er som om hans fødder er naglet fast til gulvet. Blikkene, der er rettet mod ham fra alle sider, borer sig ind i ham og gør ham svimmel. Han står midt i gymnastiksalen med baseballbattet i hånden. Rundt omkring ham står verden stille. Faren er holdt op med at pifte og klappe. Damen er holdt op med at grine. Ingen siger noget. Selv de store træer uden for vinduerne, over ribberne, rører sig ikke. De ser, og de lytter. Det er Lauge, der skal sætte verden i gang. Det er ham, der skal bryde stilheden i salen. Alt er forhekset. Ligesom i et eventyr. Og det er Lauges opgave at hæve forbandelsen.

Gøre alting levende igen.

Lauge står med baseballbattet i hånden og tænker på sin mor. Forestiller sig at hun sidder og ser ned på ham, oppe fra himlen, sammen med Gud og alle de andre deroppe. Hun smiler. Hendes hud er lige så hvid som dengang han og faren så hende for sidste gang, i kapellet, før hun kom i jorden. Nu bor hun oppe i himlen, det ved Lauge. Hun lå i sin fine kiste og sov, og mens hun sov, groede der vinger ud ved hendes skulderblade.

Da hun vågnede, fløj hun.

Og nu sidder hun deroppe, et sted bag de bjergagtige skyer, og ser ham.

Før hun døde, læste hun japansk på universitetet. Hun viste Lauge de smukke skrifttegn og fortalte ham historier om risbønder og geishaer og drager. Hun lærte ham at sige goddag og farvel på japansk. Hun lærte ham at tælle til ti. Og hun lærte ham ord som: Dojo og Satori. Dojo var et sted, ligesom en gymnastiksal, hvor man trænede karate. Satori var det øjeblik hvor alle tankerne stoppede. Ligesom hjertet stoppede, i det øjeblik man døde. Men Lauges mor havde forklaret at i Satori var man ikke død, men intenst levende.

- 1 Ordet skyller pludselig igennem Lauge som en flodbølge der river alle tanker med sig på et øjeblik. Han løfter baseballbattet. Bider tænderne sammen. Sveden løber ned over hans pande. Han knuger battet med begge hænder. Det er alt eller intet. Bølgen skyller igennem ham. Han tager tilløb. Løber. Tønden nærmer sig. Han lægger hele kroppens vægt i slaget. Skriger. Slinger battet imod
- 5 tønden, så den flækker. Bunden falder ud. Det vælter ud med slik og appelsiner, tøjdyr, farvede balloner.
- *Sådan, mand!* råber faren et sted.
- Hele salen klapper.
- Lauge sænker battet, og han smiler, gennemblødt af sved. Han står midt i det hele, alt er i
- 10 bevægelse igen. Børn vælter frem fra alle sider, snubler, rækker ud og råber, flår i hinandens tøj og hår, mens Lauge lader battet glide ud af hånden.
- Så bliver alting sort.
- Lauge vågner på en madras i et hjørne af salen. Madrassen er grøn. Og den er kold. Hans far sidder ved siden af den og ser på ham. Da Lauge slår øjnene op, klapper faren ham på kinden.
- 15 - Så er kongen vågnet, siger faren.
- Damen står et sted i nærheden og smiler alt for meget. Hun tager en flaske øl fra et bord, åbner den og rækker den til Lauges far.
- Lauge sætter sig op på madrassen, hans hoved dunker, faren ler og peger på det, Lauge mærker efter. Oven på hans hoved er en krone af papir, som er gjort fast under hans hage med et silkebånd.
- 20 Damen griner. Hendes store tænder. Brysterne gynger.
- Hendes tykke dreng har stadig sit Spidermankostume på. Han sidder på en klapstol og æder kage.
- Vil kongen have et stykke kage? spørger damen.
 - Sonja har selv bagt den, siger faren.
 - Så skal jeg ikke have noget, mumler Lauge.
- 25 - Hvad siger han? spørger damen.
- Faren drikker ud og sætter flasken fra sig.
- Hvorfor vil du ikke have Sonjas kage? spørger han.
 - Hun er en heks med hængepatter, siger Lauge.
- Faren griner højt og længe. Det gør damen ikke. Faren klasker sig på lårene.
- 30 - Du har sgu fået humor! udbryder han og smiler stort til Lauge.

Den blomstrende have

Det var en stor og blomstrende have; man kunne skimte havet som en genspejling i himlen, selvom det i virkeligheden er omvendt; det var i juli, pæonerne hang tunge og ceciserøde på deres stængler.

Vi sad i de grønne havemøbler på terrassen, græsplænen lyste grønt omkring os, vi spiste bradepandekage, sød og med æbler og kanel.

Eftermiddag; Erik og jeg var stadig blå om læberne efter en af vores utallige svømmeture. Vi sad under parasollen, mig selv og min bedste ven Erik, min mormor med det hvide fe hår, morfar i knickers og stråhat og min kedelige kusine Mette, hendes kraftige skinneneben under bordet.

Tekopperne klirrede, det var sommerferie og jeg havde fået lov til at tage Erik med igen i år. Det var præcis i året 1978, en sjælden god sommer – sol, sol og atter sol. Kun landmændene klagede sig, men dem hånlo vi af, for vi havde ikke noget at miste.

„Er det aldeles livsnødvendigt at læse ved bordet?“ spurgte min morfar Mette.

Hun kiggede fortumlet op og mumlede noget bag sine tykke brilleglas, der på en eller anden måde skyggede for hele hendes ansigt, hun lod en hånd føre en fedtet hårløk

om bag det ene øre og lagde bogen fra sig. Altid læste hun. Flere gange om ugen cyklede hun den lange vej til biblioteket på mormors høje, sorte damecykel, og kom tilbage med kurven fuld af bøger.

„Du er sørme en vaskeægte læschest, hva' lille Mette ...“ nikkede morfar og tændte en cigar.

Han kneb hende i kinden, hun rødmede og jeg sagde: „Nå men, vi smutter. Tak for kage, mormor.“

Op fløj vi fra stolene, med vores stikkelsbærben i hvide gummisko, med vores hænder i de korte buksers lommer.

„Skal vi drøne en tur ud til næsset?“ foreslog jeg, og Erik svarede med at sætte i løb, hen over engen, engelskgræs og kamilleblomst, ned mod stranden og klinten som lå et par kilometer mod nord.

Vi bevægede os altid hurtigt, vores kroppe var fulde af uro fra vi slog øjnene op om morgenen. Vores knæ dirrede, de store fødder ville løbe, vores negle var nedbidte af iver, øjnene opspilede af leg.

Vi trodsede slåen og brombærkrat, brændenælder og bjørnekløer. Vi var herrer over landskabet.

Om aftenen cyklede vi så gruset gav sig på vejene, igen nem fuglesang og rød himmel, susede forbi træernes sorte silhouetter og alle de hemmeligheder harer og pindsvin har på den tid af dagen.

Det var et sommerhuskvarter af de bedre, og mormor og morfars hus var gammelt og i to etager med stråtaktag. Indenfor var der storblomstret betræk på bambusmøblerne, lidt jordslået var lugten. Vi sov i køjer på bittesmå kamre, spiste med stor appetit dagen igennem og elskede hinanden som brødre og lidt til.

Det var fuldendt, enestående, duften af jordbær og sved

og døde, brændte fluer. Vi var begge blevet fjorten år i for-
året, Erik lidt før mig.

Bølgerne slog mod bredden, stranden åbnede sig foran os,
blå og grøn og hvid. Erik slog smut og var rigtig skrap til
det.

„Hvem kommer først til næsset?“ sang jeg og sprang
over sten og tang og sand.

Vi løb synkront og vandt begge to. Udmattede kastede
vi os for foden af klinten.

„Det er alligevel mærkeligt, ikk“ sagde Erik, da han
havde fået pusten, „den klint, mand, den har stået der si-
den istiden. Og længere endnu, måske...“

Vi kiggede på lagene, formationerne af ler og sand og
mineralholdig jord, rustfarvet og sammenpresset. Store
havmåger skreg højt oppe, horisonten syntes uendelig,
som himlen, som sommerferien, som vores unge liv.

„Lad os straks bestige den!“ sagde jeg og stod ret som en
soldat, „hvo intet vover, intet vinder!“

Erik grinede med overgang i stemmen og vi gled i det
glatte ler. Møgbeskidte stod vi så på toppen, med udsigt
over det ganske land: marker og huse bag os, skoven som
en mørk tegning langt borte, foran os havet, blinkende og
lyseblåt, himlen, stranden med spredte bådehuse og joller
og enkelte solbadende mennesker.

Erik blev pludselig lidt mørk i det, jeg mærkede skyggen
i hans ansigt før jeg vendte mig og så på ham.

„Hvad er der?“ spurgte jeg, „er det ikke en genial ud-
sigt?“

„Det er bare så underligt“ sagde han fraværende, „det
med din kusine ...“

Jeg gloede på ham. „Mette! Hvad med hende? Hun er jo
underlig, hvad er der med hende?“

„Ja, altså ... hun ... jeg ved ikke rigtig ... det er bare
enormt underligt, jeg får sgu ondt i maven hver gang jeg
ser hende ... det er enormt pinligt at sidde der og spise, jeg
tør ikke engang kigge på hende eller noget ...“

Jeg grinede en anelse skingert. „Det er der da heller in-
gen grund til, mand, hun er så GRIM at man tror det er
løgn. Det er da klart du får mavepine, hvem får ikke det,
man får sgu da kvalme bare ved tanken om hende ...“

Jeg satte mig tæt ved siden af Erik. Han var stadig mær-
kelig og sad og snoede et græsstrå mellem fingrene.

„Nå, det er nu ikke på den måde jeg mener ...“ sagde
han så. Langsomt.

Jeg mærkede noget i ribbenene. „Hvordan mener du så?
Kom nu. Ud med sproget.“

Erik så på mig et øjeblik og rejste sig så. „Glem det“
sagde han, „det er ikke noget vigtigt.“ Og lidt efter: „Skal
vi tage en dukkert?“

Han løb ned langs med klinten og smed sine sko i vand-
kanten. Jeg kunne se hans gyldne overkrop og det våde,
mørke hår forsvinde og dukke op igen i det blå.

„Fandens også ...“ mumlede jeg og kravlede ned til
ham.

Da vi kom tilbage til haven, lå Mette som sædvanlig og
læste, på maven i en orangefarvet badedragt, med ding-
lende ben i skyggen.

„Thomas og Erik!“ råbte mormor fra terrassen og vin-
kede ad os. „Kunne I to ikke grave nogle kartofler op til
middagsmaden?“

Vi gravede i den løse sandjord og fik en halv spandfuld på ingen tid. Hun bad os om at skrabe dem, vi fik en balje vand med ud.

„Se lige hende“ hviskede jeg til Erik, jeg kunne ikke lade være, „se hvor midebleg og fed hun er. Hvis ikke hun er grim, så ...“

Han svarede ikke, sad bare der og skrabede løs.

Jeg fortsatte tæt på hans øre, „jeg håber ikke for dig at du kan li' hende. Prøv lige at se på hende, mand, og så siger hun oven i købet aldrig en lyd ...“

Han rykkede sig væk. „Hold nu kæft“ sagde han pludseligt og hårdt. „Jeg gider ikke tale om det.“

Så var der kommet et skår i glæden. Så hurtigt, fra det ene øjeblik til det andet. Jeg vogtede over hans bevægelser, måden han brugte kniv og gaffel på, hans blik hen over tallerkenerne. Jeg drillede Mette og fik hende til at se dum ud, fik hende til at rødme og sno sig, så vedvarende at morfar til sidst blev sur og bad mig forlade bordet, hvis ikke jeg kunne opføre mig ordentligt ... Endnu en ydmygelse. I Eriks påhør. Jeg var helt rød i kammen af forvirring. Og Erik, han lod som ingenting og læste ufortrødent Asterix i køjen, som vi altid havde gjort, hele sommeren og sommeren før.

Næste dag havde jeg næsten glemt det, og vi tog på en længere cykeltur ind i landet. Med madpakker og saft i gamle eddikeflasker.

Da vi sad i en lysning og spiste, sagde han pludselig: „Du Thomas. Har du nogensinde kysset en pige?“

Jeg troede ikke mine egne ører. „Er du rigtig rund, mand, gu har jeg da ej ...“

„Kan du holde på en hemmelighed?“ sagde han så og smilede lumsk. Han lagde sig på ryggen i skovbunden med armene under nakken, han strakte sig og smilede veltilpas.

„Selvfølgelig kan jeg det. Det ved du da“ svarede jeg irriteret og følte en kulde i hovedbunden, trods den fugtige middagshede.

„O.k. altså. Du tror det er løgn, ikk. Men jeg har kysset Mette. I går aftes, ude i brændeskuret. Mens du vaskede op.“

Han kiggede storsmilende på mig med sine kastanjeøjne. „Hvad siger du så?!“

Jeg sagde ingenting. Jeg lagde mig ned, der var myrer over det hele, en klump voksede i halsen.

„Du er nok god til at lyve, hva“ fik jeg fremstammet.

Han sprang op. „Det er sgu rigtigt nok!“ råbte han, „og jeg kan godt sige dig det ikke var dårligt!“

Han daskede med armene og bevægede sig rundt omkring mig. „Jeg tror sgu hun har prøvet det før, hun kysede sådan rigtigt, med tungen og det hele, jeg siger dig lige det var mærkeligt. Man kan mærke det helt ned i benene ...“

Det vendte sig i mig. Mettes tunge. Jeg kunne ikke forestille mig noget mere ulækkert.

„Rørte du også ved hende?“ spurgte jeg med stemmen fuld af afsky.

„Det er man da nødt til, mand, tror du bare man står og kysser med hænderne på ryggen? Jeg rørte også ved hendes hår. Og ved du hvad? Det var enormt blødt ... meget blødere end vores ...“ Han satte sig igen, lidt roligere nu, han spiste en banan og drak resten af min saft.

„Jeg synes det er ulækkert“ mumlede jeg.

„Vent bare til du selv prøver det!“ sagde han og ruskede mig lige lovlig muntert i nakken. „Skal vi komme af sted?“

Han cyklede forrest, fløjtende og med seje træk i benene. Bakke op og bakke ned. Jeg halsede bagefter, svedig og forpustet. Jeg følte mig vred og gal og lille og dum. Hans nøgne ryg foran mig, den så pludselig stor og fremmed ud; jeg kunne ikke bare vælte ham omkuld i grøften og hviske sjofle vittigheder ind i hans tinding, mærke duften fra hans hår: salt og sej og fuld af blæst og skyer.

Men Mette, hun var ikke spor forandret. Hun sad og løste kryds og tværs ved havebordet som om intet var hændt. Hun kiggede ikke engang op, da vi kom ind i haven.

„Nå. Havde I en god tur, drenge?“ spurgte morfar, som gik og rev staudebedet under sin stråhat.

„Ja tak!“ gjaldede Erik, „det var en rigtig god tur. Ikke også, Thomas?“

Jeg nikkede.

„Se engang pæonerne her“ sagde morfar og lagde sin hånd beskyttende om en af dem, „de er lige ved at takke af for i år. Stilken kan næsten ikke bære hovedet mere. Jeg tror, vi skal se at få dem plukket før det er helt slut.“

Han slap blomsten og rettede sig op.

„Hva Mette, er det ikke et job for dig? Du kan låne min saks her.“

Han trak en lille rosensaks op af lommen. Mette skulede op fra sin kryds og tværs og rejste sig modvilligt. Let ludende gik hun over mod bedet i sin orange badedragt.

„Tag forsigtigt om stilken når du klipper“ sagde morfar. „Du skulle jo nødig komme til at tabe hovedet ...“

Erik og jeg sad på græsplænen og så på Mette i bedet,

med saksen i hånden, den lynede i solen, og de hvide lår stribet af havemøbler. Små smæld fra saksen brød vores tavshed, og snart havde hun en stor buket i favnen. Resten lod hun stå. Hun gik forbi os med næsen i sky, håret hang musegråt ned ad ryggen, den stærke duft fra blomsterne berørte os som et stakket åndedrag.

Erik lagde sig ned og lukkede øjnene.

Jeg så godt han smilede.

Resten af ferien. Vi samlede endnu flere sten og muslingeskaller. Vi badede. Erik barberede sine kinders bløde dun af med morfars skraber. Jeg svedte inden i håndfladerne. Vi læste Asterix om aftenen og blev lysvågne af et nusset nummer af Weekendsex, som vi gemte under min madras. Vi talte om det kommende skoleår, vi skulle rykke op i ottende. Vi genkaldte os kostskolens lange korridorer, den rungende gymnastiksal, vores værelse som vi delte med en idiot der hed Michael. Erik fortalte at hans far måske skulle flytte til England på grund af sit arbejde. At Erik måske skulle med.

„Bare et års tid, ikk“ sagde Erik og glædede sig allerede.

Og hvorfor havde han ikke sagt det før?

Vi rev vinger og ben af store, fede spyfluer og brændte dem over tændstikker, i smug nede i baghaven. Duften af pæoner og døde, brændte fluer.

„Hvad er det egentlig for nogen bøger Mette læser?“ spurgte jeg en aften og vippede på stolen.

„Det er sgu rigtige bøger, du, voksenbøger altså, romaner og sådan noget ...“ Sikke hans brune øjne skinnede, feberblanke og våde.

Den dag vi pakkede vores ting og lagde det hele hulter

29
til bulter ned i vores rygsække, regnede det for første gang i mange uger. En fin, tæt regn, næsten lydløs, som et slør over haven, en dis over vandet.

„Du Erik“ sagde jeg da jeg senere sad på kanten af nederste køje og betragtede hvordan han trak i rejsetøjet og snørede sine sko omhyggeligt. „Kysede du virkelig Mette den dag?“ Han så op på mig og smilede. Jeg ville så gerne have rørt ved hans mund.

„Så er der afgang!“ råbte morfar ude fra indkørslen. „Færgen venter ikke på sådan et par lømler!“ Erik rejste sig og gik gennem huset, ud i regnen med rygsækken over skulderen.

Mormor kyssede os begge to farvel. „Pas nu på I ikke bliver søsyge“ sagde hun. Mette stod og gloede.

Vi sejlede ind i efteråret og vandt mange nye sejre.

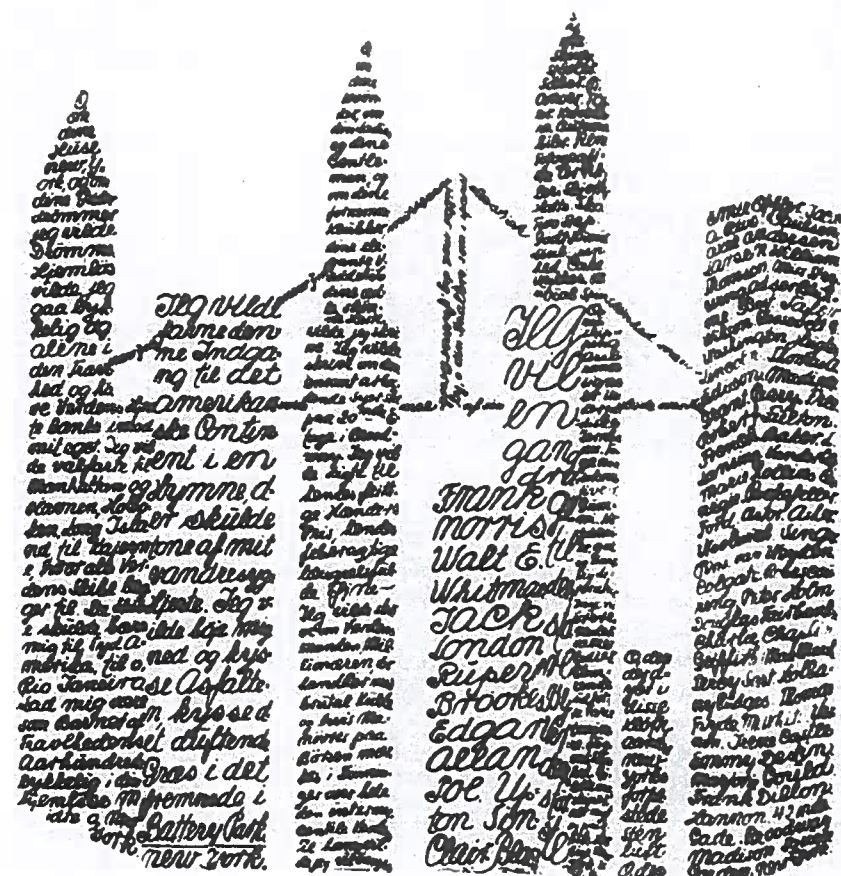
En kærlighedshistorie

Louisa er i sin lejlighed og det er længe siden hun har været ude af den. Hun lægger ikke mærke til lugten, men den er der. Indestængt og fuld af skimmel og råd. Der er mørkt i stuen, hun sidder indtrasket i tæpper i et sofahjørne, hun hakker tænder og venter på sønnen. Aner gennem øjnenes sprækker tingenes konturer i rummet, alle tingene der tavse står og ser ud som om de hvert øjeblik kan vælte ned over hende, splintres i tusinde stykker på gulvet. Hun lukker øjnene hårdt og falder ind i drømmen. Forlader kulden i rummet, halvmørket og alt det dirrende stille. Hun kan flyde som et blad på vandet. Det er ikke svært. Drømmen fylder så meget nu, den er vokset og vokset.

Husker i korte glimt sig selv slæbende på tunge genstande op ad de stejle trapper, sig selv forpustet med sorte, raslende plasticsække på nakken. Hun har vel købt tingene. Eller taget dem hos marskandiseren. Han har måske foræret hende noget. Der bliver i hvert fald hele tiden flere af dem, de fylder rummene ud og gør stierne af gulvplads mindre og mindre. Hun må gå ad bestemte ruter mellem dem, når hun bevæger sig rundt. Billeder i forgyldte ram-

3.2 Komposition

lår vi taler om tekstens komposition i danskfaget, taler vi om tekstens udformning og opbygning, dvs. om de dele, teksten består af, og sammenhængen mellem dem. Man skelner mellem tekstens ydre og indre komposition.

nil Bønnelucke: New York, 1919.

Den ydre og indre komposition

Den ydre komposition drejer sig om værkets rent visuelle og grafiske fremtræden. I romanen og novellen er det f.eks. tekstens opsætning på siden, kapitelinddeling, evt. tegninger, forsidebillede, skrifttyper og -størrelser og antal sider. I digte er det antallet af strofer, antal vers pr. strofe, verslængde, tegninger m.m. I dramaet er det antal akter og scener. For det meste har man ikke særlig meget fokus på denne del af kompositionen i forbindelse med tekstarbejdet, men i visse tilfælde forsøger forfatteren at meddele noget ved hjælp af den ydre komposition, og da kan det være væsentligt at undersøge den nærmere. Se f.eks. på Emil Bønnelyckes (1893-1953) digt *New York* (1918). Her er den ydre komposition meget iøjnefaldende. Det er et såkaldt figurdigt.

Den indre komposition angår derimod selve strukturen og udviklingen i tekstens handling og indhold. I den episke fortælling og dramaet er handlingsforløbet i centrum for kompositionsanalysen. I digte kan der også være tale om et handlingsforløb over tid, men fordi digte ofte er mere fokuserede på en tilstand eller oplevelse her og nu end på handling, er det som regel overgange mellem eller faser i forskellige tilstande, der strukturerer digtet. I det følgende lægger vi ud med at se på den indre komposition i episke tekster, og til slut i kapitlet ser vi nærmere på den indre komposition i lyriske tekster.

Den tredelte opbygning

De fleste episke tekster eller fortællinger falder i tre dele: en begyndelse, en midte og en afslutning. Det beskrev Aristoteles (384-322 f.v.t.) allerede i 300-tallet f.v.t. Ifølge Aristoteles udgør den ideelle fortælling et hele bestående af tre dele: (1) en begyndelse, der indeholder de forudsætninger, der er nødvendige for at forstå handlingen, og hvor personer og miljø introduceres, (2) en midte, hvor modsætninger og konflikter mellem personer dukker op, og endelig (3) en afslutning, der fremstiller konsekvenserne af de handlinger, der er gået forud. I det følgende giver vi nogle bud på, hvad de tre dele typisk kan indeholde:

- **Begyndelse:** Begyndelsen vil i mange fortællinger ofte være præget af harmoni. Der er endnu ikke sket noget afgørende. Der hersker en velkendt orden. Vi kender det fra utallige Hollywood-film. Begyndelsen kan vi, med inspiration fra opbygningen af eventyr, der ofte følger et "hjem-ude-hjem"-skema, kalde fortællingens "hjemme-tilstand". Her får vi ofte præsenteret miljøet og de personer, der skal være med i den videre handling. Samtidig får vi dog ofte antydning af nogle mangeltilstande (savn, sorg, fattigdom, utilfredshed) hos hovedpersonerne, eller vi aner, at harmonien har en bagside, men der er endnu ikke gået hul på de afgørende begivenheder.
- **Midte:** Fortællingens midte er som regel den største del af fortællingen. Her er vi i begivenhedernes centrum. Her sker uforsudsete ting (et jordskælv, et overraskende brev, en ny person ankommer) som bryder harmonien eller den faste orden. Her forsøger personerne at overvinde eller bryde (oprør, skilsmisse, flugt) med de mangel-

tilstande, der blev antydnet i indledningen. Nu hersker der i stedet uorden og disharmoni. Vi er i fortællingens "ude-tilstand". Personerne står over for forskellige konfliktsituationer eller former for modstand (prøvelser i eventyr), som de forsøger at overvinde. I denne proces opnår de ofte mere og mere indsigt, der gør dem stadig bedre til at klare deres problemer.

- **Slutning:** I slutningen bliver den mangeltilstand eller potentielle konflikt, der blev antydnet i begyndelsen og forsøgt overvundet i fortællingens midte, nu enten løst (happy end) eller yderligere forværret (unhappy end). I det første tilfælde genetableres en orden og harmoni, i det andet forsætter uordenen.

In medias res og åben eller lukket slutning

Mange især nyere episke tekster bryder på forskellig vis og mere eller mindre radikalt med idealet om den tredelte opbygning. Vi kender det fra tekster, hvor vi kastes ind midt i handlingen, **in medias res**, som det hedder. Vi mangler tilsyneladende vigtige forudsætninger for at forstå handlingen, vi får hverken introduceret personerne eller miljøet. Vi mangler kort sagt en begyndelse. Det er en måde at starte på, der er med til at skabe spænding. Pludselig er vi midt i begivenhedernes centrum, og vi må selv stykke forudsætningerne sammen, for at forstå hvad der sker.

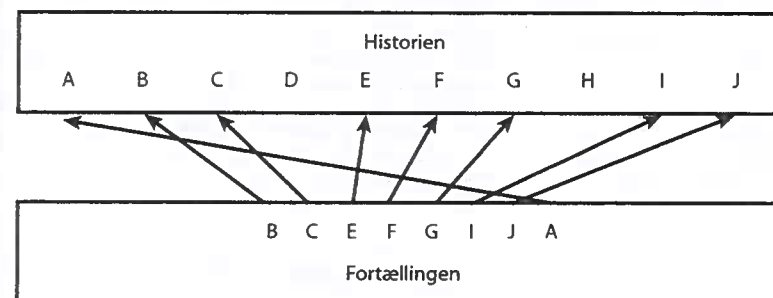
Man skelner mellem en **lukket slutning**, hvor læseren oplever, at alting falder på plads, og alle tråde i fortællingen samles til sidst, og en **åben slutning**, hvor der ikke gives nogen klar løsning på midterdelens konflikter og mangeltilstande. Her er det i højere grad op til læseren selv at vurdere resultatet af det, der er sket. Åbne slutninger bryder med det klassiske ideal om, at slutningen skal vise os konsekvenserne af det, der sker i midterdelen. Åbne slutninger er særligt fremtrædende i nyere litteratur.

Endelig kan enkelte nyere tekster tilsyneladende helt mangle de mangeltilstande og konflikter, der i traditionelle tekster antydes i begyndelsen og bliver forsøgt overvundet i tekstens midterdel. Teksterne beskriver blot hverdagssituationer, og man skal se godt efter for at opdage de mangler eller konflikter, der skjuler sig under tekstens overflade. Det ser vi blandt andet eksempler på i Helle Helles og Maja Lucas' noveller.

Fortællingen og historien

Når en forfatter fortæller en historie, fortæller han eller hun ikke hele historien og fortæller heller ikke nødvendigvis begivenhederne i den tidsmæssige rækkefølge, de er sket. Nogle tekster springer som sagt begyndelsen over (in medias res), selvom vi ved, at der er gået noget forud i historien. Nogle tekster starter med at fortælle slutningen på historien (in ultimas res). Andre tekster benytter sig af store tidsspring i handlingen, men vi ved jo, at tekstens personer også har levet i de mellemliggende perioder. Atter andre tekster har måske ligefrem collagens form, så begivenhederne i historien kommer i en helt anden rækkefølge, end de er sket. Det stiller store krav til læseren. Man kan med andre ord skelne mellem

selve historien og måden, den er fortalt på – dvs. mellem **historien** og **fortællingen** den. På engelsk skelner man tilsvarende mellem **story** og **plot**.

Eksempel på, at en fortælling kan springe i tiden og bryde med historiens kronologi.

Kronologi, flash back og flash forward

Når de enkelte begivenheder i en fortælling følger efter hinanden i den tidsmæssige rækkefølge, de er foregået i, taler man om en kronologisk komposition. Mange tekster bryder dog som nævnt med kronologien. Det kan ske ved, at der springes tilbage til begivenheder, der fundet sted tidligere i historien. Det kaldes flash back eller tilbageblik. Kronologien brydes også ved, at der springes frem i tiden til begivenheder, der sker senere i historien. Her taler man om flash forward eller foregribelse.

Forskellige former for indre komposition

Kompositionen i en episk tekst kan være skabt med flere formål for øje, men grundet forsøger den at fortælle historien, så vi læsere ønsker at læse videre. Allerede kommer det til udtryk i krimien, der lægger forskellige spor ud for at pirre vores nysgerrighed, men først giver os den endelige historie, når vi nærmer os slutningen. Her er kompositionen først og fremmest skabt for spændingens skyld. Måske er den ligefrem opbygget efter den såkaldte berettermodel (side 332) med et anslag, der skal fange læseren i et klimaks hen imod slutningen, hvor konflikten kulminerer, og trådene i historien endelig samles. Andre kompositioner kan være skabt med henblik på at lægge op til et overraskende vendepunkt i fortællingen, de kan være organiseret, så de belyser et bestemt tema nogle bestemte karakterer bedst muligt, eller de kan have collagens eller netværkets form, fordi de måske ønsker at vise, at virkeligheden ikke altid kan passes ind i en sammenhængende fortælling. Nedenunder følger en række eksempler på forskellige former for indre komposition i episke tekster.

Oversigt over den indre komposition i episke tekster

Betegnelse	Beskrivelse
Tredelt opbygning	Begyndelse, midte og afslutning.
Kontraktmodel	Kontrakt, kontraktbrud, ude-situation, prøve, genetablering af kontrakt. Ses f.eks. i folkeeventyr. Se uddybning.
Hjemme-ude-hjem	Eksposition, konfliktfase, løsningsfase. Ses f.eks. i folkeviser og folkeeventyr.
Kronologisk opbygning	Fortællingens enkelte dele kommer kronologisk efter hinanden i den rækkefølge, de er sket.
Berettermodel	Anslag, præsentation, uddybning, point of no return, konfliktoptrapning, klimaks og udtøning. Se uddybning.
In medias res og in ultimas res	I "in medias res"-optakten kastes læseren fra begyndelsen ind i begivenhedernes midte. Denne optakt er god til at skabe drama og spænding. I "in ultimas res"-optakten får læseren slutningen til at begynde med. Det benyttes ofte i krimier.
Flash back og flash forward	Henholdsvis spring bagud og spring fremad i tid. Ses f.eks. hos Scherfig i <i>Det forsmåte forår</i> (1940).
Lukket eller åben slutning	Ved en lukket slutning falder alting falder på plads til sidst i fortællingen, og ved en åben slutning gives der ikke nogen klar løsning på fortællingens konflikter og problemer.
Rammefortælling	Den centrale fortælling er indrammet af en situation eller fortælling, hvorfra den centrale fortælling fortælles. Ses f.eks. hos Blicher i <i>Sildig opvågnen</i> (1828).
Dokumentfiktion	En fortælling bestående af eller med dokumenter, der efterligner et bestemt medies kommunikationsform (sms, brev, dagbog m.m.), som regel et medie til personlig kommunikation. Ses f.eks. i Merete Pryds Helles sms-novelle <i>Jeg tror jeg elsker dig</i> (2008) og i Blichers <i>En landsbydegns dagbog</i> (1824).
Kinesisk æske-system	Flere fortællinger inden i hinanden. Ses f.eks. i Karen Blixens <i>Dykkeren</i> (1958).
Collage	En sammenstilling af forskellige tekstelementer, der ikke holdes sammen af en handling eller en kronologi, men godt kan kredse om et tema eller en overordnet idé. Ses f.eks. i Peer Hultbergs <i>Requiem</i> (1985).
Parallelkomposition	To eller flere fortællinger, der løber parallelt, evt. krydser hinanden eller spejler hinanden.
Cirkelkomposition	Fortælling, der slutter, der hvor den startede. Ses f.eks. i Herman Bangs <i>Irene Holm</i> (1890) og i Naja Maria Aidts <i>Torben og Maria</i> (2006).

Betegnelse	Beskrivelse
Hypertekst	Fortælling, der består af flere små tekster eller fortællinger, som læseren kan navigere valgfrit rundt mellem. Ses f.eks. i Svend Åge Madsens <i>med Diam</i> (1972) og i Merete Pryds Helle og Morten Søndergårds (Li Mørk) <i>Begravelsen</i> (2011).
Netværkskomposition	Et netværk af fortællinger, der griber ind i hinanden. Ses f.eks. i Peer Hultbergs <i>Byen og verden</i> (1992).
Simultankomposition	Den samme historie fortælles fra forskellige synsvinkler. Ses f.eks. i Durrells <i>Alexandria-kvartetten</i> (1960).

Indre komposition i lyrik

Digte er først og fremmest kendetegnet ved at have fokus på beskrivelser af følelsesstemninger, af tilstande, men digte bevæger sig bestemt også. Der sker noget nyt fra linje til verslinje, og bevægelserne følger ofte bestemte kompositionsprincipper. Ma skelne mellem forskellige typer (Skyum-Nielsen, 1986), som vi skal se nærmere på i de gende, og der kan godt være flere kompositionsprincipper på spil i det samme digt, n af dem vil ofte være det dominerende.

Tidslig fortællende: Her er der tale om en handling, hvor noget følger efter noget i et tidsligt forløb. Det kan være en begivenhed, der forløber over et bestemt tidsrum kan være et forløb fra morgen til aften eller fra sommer til vinter. Det tidsligt fortæll digt kan i nogle tilfælde minde om prosa (jf. prosalyrik).

Logisk argumenterende: Her er digtet opbygget som en argumentation med påstande og belæg. Ses ofte i politiske digte, bl.a. hos Ivan Malinowski.

Kontrast eller overgang: Digtet er bygget op omkring en modsætning eller overgang mellem forskellige områder eller tilstande, f.eks. mellem kultur og natur, mellem levende og død, mellem jord og himmel, mellem legeme og sjæl osv. Kendes fra både barokker romantikkens lyrik.

Cirkel: I mange digte viser slutningen tilbage til begyndelsen, således at slutningen (n i let varieret form) gentager ord og vendinger fra indledningen.

Pointeret slutning: Her lægger digtet i begyndelsen og midten op til bestemt slutning, men pludselig sker der en drejning, og vi får en hel uventet udgang. Vi kender det fra sen. Den pointerede slutning ses hos f.eks. Benny Andersen og Piet Hein.

Vending: Her betyder digtets slutning, at vi pludselig må omfortolke eller se det, vi lig læst, i et nyt perspektiv.

Sidste linje: Er i familie med den pointerede slutning og vendingen, men her bygger digtet op til sidste linje.

System: Her er digtet bygget op omkring et fast system, som de enkelte dele udfylder. Det kendes fra systemdigtningen i 1960'erne.

Gentagelse: I familie med systemet er gentagelsen, hvor et enkelt udtryk eller ord med faste mellemrum gentages og fungerer som afsæt for refleksioner eller beskrivelser.

Springet: Digtet springer pludselig og uformidlet fra et emne til et andet. Kendes fra moderne lyrik og ikke mindst fra Haiku-digtningen. Springet møder vi også i den såkaldte interaktionslyrik (side 80) eller flerstemmige lyrik, hvor der ofte springes fra den ene stemme til den anden, fra det ene rum til det andet, eller fra det ene stilistiske udtryk til det andet.

Opgaver til komposition

1. Pararbejde: Undersøg kompositionen i Pia Juuls novelle *Opgang* 2001.
2. Pararbejde: Materiale (et digt, hvor de enkelte verselinjer er klippet ud og blandet). Forsøg nu at sætte verslinjerne sammen i den rækkefølge, digteren har skrevet dem. Overvej, hvilken komposition eller bevægelse, der dominerer i digtet.
3. Pararbejde: Hvilke kompositioner er dominerende i de to digte nedenfor?

Det er som om
ingen strøm kan drukne mig
ingen sorg kan kvæle mig
helt –
det er som om
kærlighed kommer til mig
over alle have,
fordi en blød streng altid svinger
i mig –

Gustaf Munch-Petersen: Samlede skrifter 1. Kunst og Kultur, 1959. s. 101.

Vi dansede tæt
jeg mærkede straks
at vi godt kunne li' hinanden
Jeg gav dig et kys og fik så et knus
Som fik mig til at tabe vejret

Der var noget hårdt
Inde i mit bryst
Som derved gik itu
et eller andet der skete
Jeg følte mig ramt
Var det mit hjerte
Der endelig var smeltet
Eller en blodprop?

Kristen Bjørnkjær: Vi dansede tæt ... I: Kristen Bjørnkjær: Krage søger måge. Brøndums Forlag 1980

Novelle

Novellen tilhører som romanen den episke genre. Man skelner mellem den mere klassiske og den mere moderne novelle. Den klassiske novelle er en kortere tekst, der kredser om en enkelt central begivenhed og ofte har en pointeret eller overraskende afslutning. Den klassiske novelle har europæiske rødder, der går helt tilbage til middelalderen. I Danmark møder man på særlig eksemplarisk vis den klassiske novelle hos St. St. Blicher (1782-1848), blandt andet i novellen *Sildig opvaagnen* (1828). Her følger nogle karakteristiske træk.

Steen Steensen Blicher.

Klassiske novelletræk:

- Novellen er ofte stramt opbygget og består af en begyndelse, en midte og en afslutning.
- En afgørende ydre og ofte usædvanlig begivenhed er som regel omdrejningspunktet i fortællingen.
- Begivenheden får ofte karakter af et betydningsfuldt vendepunkt, der forstyrrer en velkendt orden og sætter handlingen i gang.
- Novellen indeholder ofte en pointe. Når den er faldet, er historien slut. Den kan være todelt, således at den består af en begivenhed og en efterfølgende indsigt (tolkningspunkt), der samler og forklarer trådene i fortællingen.
- Der er som regel tale om en realistisk fortælling.

Fra omkring 1900-tallet henter flere og flere forfattere imidlertid inspiration i novellens amerikanske pendant, short story'en (Poe, Hemingway, Carver), således at man kan tale om den moderne novelle, der i højere grad kan karakteriseres ved følgende:

Moderne novelletræk:

- Den starter typisk in medias res.
- Den kan til tider have en mere løs komposition end den klassiske novelle.
- Der er ikke tale om en afgørende og usædvanlig begivenhed, der bryder med det velkendte, men om dagligdags hændelser og små forskydninger i hverdagen.
- Der er ikke meget ydre handling. Det er ofte det indre og psykologiske, som gemmer sig bag dagligdagens hændelser, der er i centrum.
- Ofte vil novellen vise (showing) i stedet for at forklare og give indsigt (telling).
- Ofte er novellen meget underbestemt (side 24) og har mange tomme pladser, som læseren selv må udfylde.
- Som regel er fortællingen uden en pointe og kan ende fuldstændig åbent og uafklaret.

1. Litterær analyse af romaner, noveller og kortprosa

Husk at give eksempler og begrunde dine svar til de enkelte punkter med henvisning til bestemte steder i teksten.

- **Præsentation af teksten:** forfatter, titel og årstal.

Hvad? (analyse af indhold)

- **Handling:** Hvad handler teksten kort beskrevet om, og hvad sætter den i gang? Hvilket motiv (side 38) eller hvilke motiver kredser teksten om? Hvilken konflikt (side 40) er på spil?
- **Tid og miljø** (side 42): Hvornår foregår handlingen (historisk tid, årstid, tid på dagen m.m.), eller er det svært at bestemme tiden? På hvilket geografisk sted foregår den (nation, land eller by, hav, skov, bjerge osv.)? Hvilket miljø foregår den i (socialt lag, aldersgruppe, etnisk gruppe osv.)? Er der tale om to eller flere forskellige miljøer? Er der tale om et realistisk, et absurd eller et fantastisk univers?
- **Personkarakteristik** (side 43): Hvem er de centrale personer? Giv en karakteristik af dem. Se efter ydre kendetegn (alder, køn, udseende, beklædning m.m.) sociale kendetegn (uddannelse, arbejde, social placering m.m.) og indre kendetegn (væremåde, egenskaber, selvpfattelse m.m.). Vær opmærksom på kontrastpersoner. Er personbeskrivelserne dybe og nuancerede eller er de flade og sparsomme? Er personerne mere typer end individualiteter?
- **Forholdet mellem personerne** (side 45): Hvilket forhold har personerne til hinanden? Hvilke indbyrdes konflikter har de? Hvordan ser de på hinanden og reagerer på hinanden? Hvordan taler de med hinanden? Undersøg dialogen (taler de respektfuldt til hinanden, ned til hinanden, forbi hinanden osv.).

Hvordan? (analyse af form)

- **Ydre komposition** (side 46): Hvilke kapitler falder teksten i? Hvordan fremtræder den rent grafisk og med hensyn til layout?
- **Indre komposition** (side 47): Hvordan er tekstens forløb opbygget? Er der tale om et kronologisk eller et opbrudt forløb? Benyttes flash back? Hvad er forholdet mellem fortælling og historie? Er der tale om en traditionel tredelt opbygning i begyndelse, midte og afslutning? Benyttes rammefortælling, kontrastopbygning, parallelkomposition eller andre former for komposition?
- **Fortæller og synsvinkel** (side 60): Hvilken fortællertype benyttes (jeg-fortæller, personalfortæller, alvidende fortæller, observerende fortæller)? Er fortælleren pålidelig eller upålidelig? Er der fast synsvinkel eller skiftende synsvinkler? Er der indre eller ydre synsvinkel?

- **Fremstillingsform** (side 61): (fortællelemåde) Hvilke fremstillingsformer benyttes i teksten (beretning, beskrivelse, situation, kommentar, dialog, dækket tanke m.m.) Hvilke er dominerende?
- **Sproglige billeder** (side 122): Hvilke sproglige billeder benyttes i teksten (samrigning, metafor, symbol m.m.)? Er der sproglige billeder, der har en særlig væsentlig betydning i teksten? Benytter de sproglige billeder særlige kildeområder?
- **Ordklasser** (side 134): Hvilke ordklasser dominerer i teksten? Se især efter verb substantiver og adjektiver.
- **Ordvalg** (side 111): Hvilke ord benyttes hyppigt i teksten (slang, fremmedord, fyldeord, dialektord, dagligdags ord m.m.)? Benyttes der mange positivt ladede, negative eller neutrale ord, benyttes der konkrete eller abstrakte ord? Kredser teksten om særlige semantiske felter (side 105)? Er ordvalget præget af talesprog?
- **Sætningsopbygning** (side 127): Hvordan opbygges sætningerne typisk i teksten? Benyttes lange eller korte perioder, forvægt eller bagvægt, underordnede eller sordnede sætninger? Er opbygningen præget af talesprog?
- **Tekstens tone** (side 148): Er der en særlig tone i teksten (hverdagsagtig, vred, hellig, sentimental, naiv, humoristisk, stille, larmende, sprudlende, ironisk, alvorlig m.m.)? Hvad frembringer tekstens særlige tone? Ligger den i selve historien eller i den måde, den er fortalt på?
- **Tekstens stil** (side 147): Er der tale om en særlig kunstnerisk stil (realistisk, romantisk, impressionistisk m.m.)? Er stilen bestemt af en særlig måde at fortælle (bruge sproget på)? Er der tale om høj, normal eller lav stil?

Fortolkning:

- **Tema** (side 67): Hvilke forslag har du til tekstens tema eller temaer? Et tema som regel læses dels ud af de afgørende modsætninger i teksten (kultur/natur, o god, maskulin/feminin m.m.), dels ud fra valget af form. Det er desuden vigtigt se på titlen, der ofte kan sige noget centralt om temaet. Ofte bemærker man endres man over særlige **kernepunkter** i en tekst, hvor der sker noget specielt overraskende handling eller adfærd, en vigtig tankerække hos hovedpersonen en uventet følelsesmæssig reaktion. I sådanne situationer eller kernepunkter træ temaet i teksten ofte lidt tydeligere frem, og det er derfor en god idé netop at undersøge disse kernepunkter.
- **Perspektivering** (side 68): I hvilken periode eller under hvilke samfundsforhold teksten skrives? Hvilken betydning har det for tekstens indhold og form? Hvor placerer teksten sig i forhold til den litteraturhistoriske periode, den er skrevet i? teksten ligheder med andre tekster fra perioden eller med tekster fra andre perioder? Hvilken genre er der tale om? Er der tale om en roman (side 76)? Er der tale en novelle (side 78)? Eller er der tale om kortprosa (side 79)? Hvordan forholder teksten sig til genre? Er der tale om genrebrud (side 30)?

3. Litterær analyse af eventyr

Husk at give eksempler og begrunde dine svar til de enkelte punkter med henvisning til bestemte steder i teksten.

- **Præsentation af eventyret:** Titel, og forfatter og årstal, hvis det er et kunsteventyr.

Hvad? (analyse af indhold)

- **Genre** (side 74): Er det et folkeeventyr eller et kunsteventyr?
- **Handling:** Hvad handler eventyret kort beskrevet om, og hvad sætter handlingen i gang? Hvilket motiv (side 38) eller hvilke motiver møder vi i eventyret?
- **Tid og miljø** (side 42): Hvornår foregår det (historisk tid, årstid, tid på dagen, m.m.)? Foregår det i en bestemt historisk periode eller er det en ubestemt eventyr-tid for lang tid siden? Hvilket miljø foregår det i (geografi, land eller by, socialt lag m.m.)? Eller er stedet en ubestemt eventyr-verden. Er der tale om en menneske-, tings- eller dyreværden?
- **Personkarakteristik** (side 43): Hvem er de centrale personer eller figurer? Giv en karakteristik af dem. Hvilke værdier står de for, og hvilke grundlæggende træk er de i besiddelse af? Vær opmærksom på kontrastpersoner, der står i modsætning til hovedpersonen, og parallelpersoner, der har træk til fælles. Hvor dybe eller flade er personerne/figurene?

Hvordan? (analyse af form)

- **Ydre komposition:** Hvordan fremtræder eventyret rent grafisk og med hensyn til layout? Er der illustrationer til eventyret?
- **Indre komposition** (side 46): Hvordan er eventyret opbygget? Undersøg eventyrets struktur ved hjælp af relevante modeller - f.eks. kontraktmodellen (side 75) eller aktantmodellen (side 94) - og undersøg desuden, i hvilken grad det styres af de såkaldte episke love (side 75).
- **Fortæller og synsvinkel** (side 60): Hvilken fortællertype benyttes? Er der fast synsvinkel eller skiftende synsvinkler? Er der indre eller/og ydre synsvinkel?
- **Fremstillingsform** (side 61): Hvilke fremstillingsformer benyttes i teksten (beretning, beskrivelse, situation, kommentar, dialog, dækket tanke)? Hvilke er dominerende?
- **Ordvalg** (side 111): Er ordvalget hentet fra talesproget eller fra barneverdenen? Giv eksempler. Præges det af mange konkrete ord, af udråbsord, lydord eller selvopfundne ord? Giv eksempler.
- **Ordklasser** (side 134): Hvilke ordklasser dominerer i teksten? Er der bestemte adjektiver, der går igen? Benyttes forstærkende adverbier (forskækkelig, smukt, allersmukkest)?
- **Sætningsopbygning** (side 127): Benyttes der mest korte eller lange perioder, si-deordnede eller underordnede sætninger? Er sætningsopbygningen præget af talesproget?